

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ
ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
КУ «МІСЬКИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ»
ЗАКЛАД «ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ №11
ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»

МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕТАП ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ДИНАМІЧНОГО ЧИТАННЯ

номінація «Навчально-методичний посібник»

Кордонська Марина Олександрівна

учитель початкових класів,
спеціаліст другої кваліфікаційної категорії,
0975353214

Нечипорук Ірина Олександрівна

учитель початкових класів,
спеціаліст другої кваліфікаційної категорії,
0985639838

Попадюк Лариса Олександрівна

учитель початкових класів,
0672964068

Швець Галина Володимирівна

учитель початкових класів,
0681740912

М. ВІННИЦЯ
2020

Автор - укладач Кордонська М.О, Нечипорук І.О., Попадюк Л.О., Швець Г.В.
Мовленнєва розминка як важливий етап підготовки учнів початкової школи до динамічного читання.

Методичний посібник / Кордонська М.О, Нечипорук І.О., Попадюк Л.О., Швець Г.В. Вінниця: ММК, 2020. с.

Рецензенти:

Поліщук О. М., заступник директора з навчально-виховної роботи школи І ступеня комунального закладу «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів №11 Вінницької міської ради».

Прибиш С.В., голова методичного об'єднання вчителів початкових класів комунального закладу «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів №11 Вінницької міської ради».

Рекомендовано методичною радою закладу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №11 Вінницької міської ради» (Протокол № 4 від 08.01.2020 р.)

Методичний посібник містить теоретичні відомості про мовленнєву розминку, практичні рекомендації щодо її використання на уроках української мови та читання в початкових класах. Зразки вправ, поданих у посібнику, допоможуть вчителям максимально активізувати навчально-пізнавальну діяльність учнів на уроках і водночас сприятимуть підвищенню якості навчання, забезпеченню емоційного благополуччя та психологічного комфорту кожній дитині вже з перших днів навчання у школі. Використання артикуляційної гімнастики, вправ для розвитку правильного мовленнєвого дихання та швидкочитання, концентрації уваги та пам'яті допоможуть залучити усіх учнів до систематичної розумової праці, дадуть змогу дитині відчувати успіх, повірити в свої сили.

Зміст

ВСТУП	4
I. РОЗКРИТТЯ СУТІ ПРИЧИН, ЯКІ ГАЛЬМУЮТЬ РОЗВИТОК І ВДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ПРОЦЕСУ ЧИТАННЯ	7
1.1. Порушення артикуляції	7
1.2. Регресії.....	9
1.3. Відсутність антиципації.....	10
1.4. Неправильне дихання.....	11
1.5. Мале поле зору	12
1.6. Рівні організації уваги та розвитку пам'яті	13
II. ПІДБІР МЕТОДІВ ТА ПРИЙОМІВ ДЛЯ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ	14
2.1. Артикуляційна гімнастика як важливий етап підготовки до читання	14
2.2. Вправи для розвитку правильного мовленнєвого дихання	17
2.3. Вправи для розвитку концентрації уваги здобувачів освіти	19
III. ПРАКТИЧНІ ВПРАВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ШВИДКОЧИТАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	25
3.1. Вправи на утворення слів	25
3.2. Вправи на розширення кута зору	27
3.3. Використання скоромовок та чистомовок як засобу підвищення швидкочитання школярів	31
ВИСНОВКИ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35

ВСТУП

«Вміти читати в широкому розумінні цього слова – означає, витягти з мертвої букви живий сенс»

К. Д. Ушинський

Сучасне інформаційне суспільство рухається шляхом розвитку критичного мислення людини. Така особистість може успішно адаптуватися в суспільстві. Вона здатна до самореалізації своїх можливостей, саморозвитку. Але суспільна потреба у вихованні здобувача освіти, який критично мислить, не знаходить повного відображення у шкільній практиці. Тому виховання даної особистості є одним із головних завдань системи освіти.

Критичне мислення нині один з модних трендів в освіті. Про те, що його «розвиток є одним з наскрізних завдань навчально-виховного процесу»[10], йдеться й у Концепції нової української школи.

«Критичне мислення — це необхідна навичка і життєво важливий ресурс сучасної людини»[11]. Критичне мислення базується на законах логіки та на розумінні психологічних процесів, які протікають у нашій свідомості.

Розвиток критичного мислення є важливим для здобувачів освіти, бо у світі, де має місце інформаційна війна, важливо вміти розпізнавати інформацію, аналізувати джерела і мотиви, приймати зважені рішення. Та відстоювати їх. Критичне мислення допомагає в пошуку нових шляхів вирішення проблем.

З педагогічної точки зору критичне мислення – це комплекс мисленнєвих операцій, що характеризується здатністю людини:

- аналізувати, порівнювати, синтезувати, оцінювати інформацію з будь-яких джерел;
- бачити проблеми, ставити запитання;
- висувати гіпотези та оцінювати альтернативи;
- робити свідомий вибір, приймати рішення та обґрунтовувати його.

Цим мисленнєвим операціям можна і необхідно навчати, а далі – вдосконалювати їх, тренувати. І саме уроки української мови та читання є ідеальним середовищем для цього.

Впевнене володіння навичкою читання є однією з основних умов успішності здобувачів освіти у навчанні. Однак читацькі навички сьгоднішніх школярів викликають серйозну тривогу і у педагогів, і у батьків. Переважна більшість труднощів, які спостерігаються у дітей під час навчання у школі, пов'язана з тим, що вони не можуть самостійно отримувати інформацію з книг і підручників. Сучасні діти не просто не люблять, але і не вміють читати, а читання – це не тільки той предмет, яким потрібно успішно оволодіти учневі, а й той, за допомогою якого він буде освоювати інші дисципліни, пізнавати багатство навколишнього світу і людських відносин, формувати в собі власне ставлення до дійсності. Це праця, і праця важка.

Актуальність теми полягає у виробленні сучасним вчителем навички продуктивного читання. Питання побіжного, усвідомленого і виразного читання завжди хвилювало педагогів початкових, середніх і старших класів, тому що це один з найважливіших і необхідних компонентів розвитку мовлення і умова подальшого успішного навчання. Навички такого читання закладаються в початкових класах.

Як допомогти нашим дітям впоратись з труднощами при навчанні читанню?

Найчастіше цю проблему намагаються вирішити просто і нехитро: треба більше читати. І сидить дитина над книгою, обливаючись сльозами і відчуваючи до неї тиху ненависть. Разом з тим відповідь на це питання не така вже й проста.

Перш ніж змушувати дитину більше читати, потрібно з'ясувати, в чому вихідні причини труднощів. І тільки з'ясувавши це, ми зрозуміємо, яку допомогу йому необхідно надати.

Причин труднощів багато, відповідно, і способи допомоги існують різні.

Читання є складним актом, який включає в себе:

- *технічні навички* – правильне і швидке сприйняття і озвучування слів, засноване на зв'язку між зоровими образами, з одного боку, і акустичними та мовноштовшачими з іншого.
- *процес розуміння сенсу прочитаного* – витяг його сенсу, змісту.

Ці дві сторони знаходяться між собою в тісному взаємозв'язку і мають взаємний вплив одна на одну. Досконала техніка призводить до швидкого і точного розуміння сенсу, а більш легкий в смисловому плані текст читається швидше і без помилок.

Під технікою читання розуміється «вміння впізнавати написані букви, правильно співвідносити їх зі звуками і вимовляти їх в зазначеному порядку у вигляді складів, слів і речень»[12]. (Т.Г.Єгоров)

У процесі навчання читання учні під керівництвом вчителя вправляються і в техніці читання, і в розумінні прочитаного. Однак, значення роботи по формуванню та автоматизації технічних навичок часто недооцінюється, і основний акцент вчителі переміщують на смислове читання на шкоду техніці. Поспішаючи переключати дитину на роботу зі змістом прочитаного, ми порушуємо природний психологічний процес формування читання і створюємо умови для появи помилок.

Існує багато причин, що гальмують швидкість читання. Серед них:

- порушення артикуляції
- регресії
- відсутність антиципації
- неправильне дихання
- мале поле зору
- рівень організації уваги
- рівень розвитку пам'яті

Кожна з перерахованих причин може впливати на техніку читання.

Саме тому *метою посібника* є застосування методів та прийомів, що допомагають ліквідувати причини, які гальмують розвиток і вдосконалення технічної складової процесу читання.

І. РОЗКРИТТЯ СУТІ ПРИЧИН, ЯКІ ГАЛЬМУЮТЬ РОЗВИТОК І ВДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ПРОЦЕСУ ЧИТАННЯ

1.1. Порушення артикуляції

Однією з причин, яка гальмує швидкість читання, є недостатня артикуляційна рухливість мовленнєвого апарату.

Що це? Це рухи мовного апарату при читанні. Рухи губ, язика, щелепи у когось, інших органів, що беруть участь у процесі читання. Чим швидше ви читаєте, тим менш виражені ці рухи.

При читанні зверніть увагу на дитину, і ви помітите, як рухаються її губи, ніби вона вимовляє слова про себе. Артикуляція означає не тільки цей рух, але й висловлювання слів подумки.

Проблема полягає в тому, що швидкість руху мовного апарату не перевищує 220-250 слів в хвилину. 300 слів – це максимум. Повністю втратити артикуляцію точно неможливо, але її можна мінімізувати. Не потрібно чіткої артикуляції при читанні, оскільки зображення в голові можуть з'являтися без внутрішнього промовляння. Вам, напевно, цікаво: як можна не вимовляючи слів зрозуміти прочитане? Насправді ваша дитина буде приємно здивована, коли зможе читати мовчки. Були проведені наукові експерименти, щоб довести, що розуміння прочитаного без артикуляції в 2-3 рази вище.

Але для процесу читання є важливими хороша дикція, виразна вимова звуків, дотримання правил орфоєпії – розмовні норми літературної мови, вміння говорити (і читати!) чітко, досить голосно, інтонаційно, з паузами.

Для артикуляції голосних, приголосних, сполучень голосних і приголосних використовують вправи, що розвивають рухливість мовного апарату.

- АОУІІЕ, АІОУЕІ, ОУАЕІІ ...

(Змінюйте послідовність голосних, стежте за чіткістю вимови).

- з-з-ж, ш-ж-з, з-ч-щ ... З-Ж-З-Ш, Б-Д-П-Т, Г-Ж-К-Ш ...

- Ба - бя бо - бьо бу - бю бе - бе би - бі

- За - зя зо - зьо зу - зю зе - зе зи - зі

Фа - фя фо - фьо фу - фю фи - фі фе - феє
 Ла - ля ло - льо лу - лю ли - лі ле - леє

Триразове повторення складу на початку чистомовки допомагає правильно вимовити цей самий склад останнім. Потрібно використовувати ті склади, вимова яких у дитини викликає труднощі.

Ди-ди-ди – йшли качата до води,
 Иця-иця-иця – а назустріч їм лисиця.
 Ити-ити-ити – та качат не треба вчити,
 Юсь-юсь-юсь – вони з розбігу у воду – плюсь!

Важливе значення мають і скоромовки. Їх секрет в тому, що в них зустрічаються слова, схожі за звучанням, але різні за змістом. У словах ритмічно повторюються звуки, склади.

Перчив, перчив – доки не переперчив.
 Орел на горі, перо на орлі.
 Лелеко, лелеко, ти летиш далеко.
 Шишки на сосні, шашки на столі.
 У Слави і Сави в сітях сом з вусами.

Для вироблення правильної вимови та вдосконалення навичок читання також використовується робота зі структурними складовими таблицями. (Додаток І)

Іноді швидкість читання не може бути сформована через фрагментарне читання. У цьому випадку нам потрібно працювати над плавним читанням. Для безперервного читання використовуються такі таблиці:

ГРОЗА	МАРКА	МАЛИНА	СТРУЖКА
СЛИВА	ХАЛВА	СОЛОМА	СТРИЖКА
КРУПА	ХУРМА	ЛИМОНИ	СКРІПКА
СПИНА	ШОРТИ	БОРОДА	СКРІПКА
ТРУБА	ГОСТІ	ВОРОНА	СТРІЛКА
ШКОЛА	КАЗКА	МАШИНА	СКЛАДКА
ГЛИНА	ВИШНЯ	КОРОВА	СТРІЧКА
ГРУША	МАСЛО	МОЛОКО	ВСТАВКА
ТРАВА	КАРТА	БЕРЕЗА	СКРОМНО

1.2. Регресії

Ще однією з причин повільного читання є регресія. Це зворотний рух очей при читанні. Наші очі під час цього процесу кілька разів повертаються, перечитуючи те саме. У деяких людей спостерігається регресія настільки часто, що вони насправді читають одні й ті ж слова 5-8 разів.

Є кілька причин регресій:

- *сила звички*

Це найпоширеніша причина, що залежить від того, як дитину навчили читати. Дуже часто ми, самі того не помічаючи, формуємо у здобувача освіти цю звичку. На початку, коли він тільки засвоює поскладовий спосіб читання, і йому ще важко зрозуміти значення слова з першого прочитування, ми просимо його читати слово знову і знову поки зміст не стане зрозумілим. Однак деякі діти не читають цього слова, а лише промовляють прочитане, звикаючи до такого способу осмислення.

Або, коли батьки занадто поспішають і хочуть, щоб дитина якомога швидше почала читати цілими словами, але поки вона ще не готова до нового способу читання і звикла спочатку читати про себе складами, а потім читає (каже) все слово вголос. І те й інше формують звичку до регресії.

- *уявні труднощі тексту*

Також причиною регресій може бути важкий для розуміння дитини текст. В такому випадку потрібно запропонувати їй прочитати текст без регресій, навіть якщо окремі місця тексту незрозумілі. Часто подальше читання знімає можливі питання і робить повернення непотрібним.

- *відсутність уваги*

Ще однією з причин є погана концентрація уваги. В даному випадку потрібно перервати читання. Можливо, учень втомився чи хвилюється за щось, і це заважає йому сконцентруватися. Дайте дитині час на відпочинок. Крім того, ви можете використовувати деякі вправи на концентрацію.

Останні дві причини – явища тимчасові і досить легко знімаються. Їхній вплив на швидкість читання не дуже значний. У той час як перша причина – сила звички – явище досить стійке, і для її подолання будуть необхідні регулярні заняття з використанням спеціальних вправ. (Додаток II)

Регресії порушують правильність читання. Але методика навчання читання володіє чималим запасом засобів, які дозволяють звести до мінімуму регресії і підпорядкувати їх смисловій стороні читання. (Додаток III)

1.3. Відсутність антиципації

Можливо, ви помічали за собою при читанні, що багато слів, які ви читаєте, ви не дочитуєте до кінця, здогадуючись, що це за слово за змістом. Такий прийом, який використовується для подальшого осмислення тексту, називається антиципацією, або смисловою здогадкою.

Це психічний процес орієнтації на передбачуване майбутнє. Він заснований на знанні логіки розвитку подій і значно прискорює читання. Велика частина читачів зі стажем використовує цей прийом. У той же час, якщо у дитини не розвинене вміння здогадуватися за змістом, йому буде необхідно кожного разу дочитувати кожне слово до кінця, щоб осмислити фразу, усвідомити зміст прочитаного.

Це психічний процес орієнтації на передбачування. Він заснований на знаннях логіки розвитку подій і значно прискорює читання. Більшість досвідчених читачів використовують цю методику. У той же час, якщо дитина не виробила вміння прогнозувати зміст, їй потрібно буде щоразу читати кожне слово до кінця, щоб зрозуміти фразу та зміст прочитаного.

Ось деякі вправи спрямовані на розвиток навички антиципації.

✓ *Читання з пропущеними закінченнями*

Кіт васько сидів на підло... біля скрині і ло... мух. А на скри..., на самому краєчку, ле... капелюх. І ось кіт Вась... поба..., що одна му... сіла на капелю... . Він як підстрибне – і вчепиться кігтями за капе... . капелюх зісковз... зі скри..., васько зірвався і як полетить на підло...! А капе... - бух! – і накрив його зверху.

✓ *Докажи рядок (чистомовки) (Додаток IV)*

✓ *Цікаві моделі слів*

-е- (мед, лев, пес)

-е - - (село, вежа, теля)

- - е - - (стеля, хрест, дуель)

- - - е (поле, море, шосе)

✓ *Слова-невидимки*

-Я товстий й великий. С---

-Я там, де біль. Я-ай, я-ой! С-----

-В мені коники дзвенять. С---

-А я – улюбленець малят. Г----

(слон, стогін, стіг, гість)

✓ *«Пошук змістових невідповідностей».*

Дітям пропонується спеціально підготовлений текст, в якому поряд зі звичайними, правильними реченнями зустрічаються такі, що містять змістові помилки та роблять опис безглуздим.

Наприклад: «Діти не промокли під зливою, адже сховалися під телеграфним стовпом».

✓ *«Читання тексту через слово».*

Читати потрібно не як зазвичай, а перескакуючи через слово. Це урізноманітнює вправи. Діти з великим бажанням її виконують.

✓ *«Читання за допомогою «решітки».(Додаток V)*

1.4. Неправильне дихання

Однією з основних вимог читання є розвиток дихання. Здатність набирати вчасно та в достатній кількості повітря забезпечить варіювання голосу. Здобувачам освіти слід сказати, що наповнення легень повітрям потрібно для ефективного читання. Для розвитку правильного дихання слід використовувати певні вправи. Сюди входять скоромовки, чистомовки, вивчення та промовляння приказок та прислів'їв.

При відборі вправ треба дотримуватися певної послідовності, йти від простих вправ до більш складних. Проводити їх бажано емоційно, в ігровій формі. З двох-трьох вправ – одна нова, друга і третя для повторення і закріплення. Кожну вправу виконувати 3-4 рази.

На постановку дихання можна запровадити також читання груп слів на одному диханні (на видих).

Ніж	ніс	нуль	нам	небо
Чесць	чисто	чудо	чорний	чесність
Віз	віл	вість	вовк	внук
Жук	жир	жар	жаль	жест

У книзі М.Р. Львова «Школа творчого мислення» в пам'ятці «Що потрібно вміти, щоб говорити або читати правильно і виразно» на перше місце ставляться «вміння рівно і глибоко дихати - володіти своїм диханням» і «вміння говорити дзвінко, голосно, але без крику»[18, с. 45]. Формувати навик володіння диханням і голосом пропонується за допомогою певних вправ, які ми розглянемо в другому підрозділі другого розділу.

1.5. Мале поле зору

Поле зору – фрагмент тексту, який чітко сприймається очима при одній фіксації. Мале поле зору є великим недоліком для багатьох читачів. У дітей поле зору невелике, тому їх очі роблять багато фіксацій. Потрібно розширити поле зору, щоб зафіксувати погляд не на 1-3 літерах, а на цілому слові або кількох словах.

Ось дуже хороший приклад. Проста фраза «КІТ П'Є МОЛОКО». Коли бачимо і сприймаємо цю фразу відразу, в голові з'являється чіткий образ кота, що п'є молоко. Якщо ж читаємо по слову, то спочатку сприймаємо КІТ, і в голові з'являється образ кота. У когось він чорний, у когось сірий, в когось спить на дивані, чи «гуляє сам по собі». Далі бачимо слово П'Є, і мозку необхідно слово КІТ і слово П'Є з'єднати в один образ - і ось вже в голові безліч образів кота, який п'є. Але, звичайно, пити кіт може що завгодно: молоко, валер'янку, воду тощо. На останньому етапі бачимо слово МОЛОКО, і вже вибудовується ясний образ (кота, що п'є молоко).

А тепер уявіть кількість операцій, які відбулися в мозку, адже вони не відбуваються за мить. Скільки часу і сил витрачено на весь цей перебір? А дитина, яка на багато краще володіє уявою і кількість образів відповідна.

Поле зору можна і потрібно збільшувати. У наступних розділах ви знайдете вправи для її збільшення.

1.6. Рівні організації уваги та розвитку пам'яті

Роль уваги при читанні така сама велика, як і в інших видах людської діяльності. Дуже часто увага здобувача освіти розсіюється, він не може її зосередити.

Низька концентрація уваги. В цьому питанні є одна дилема: низька концентрація є причиною повільного читання, чи повільне читання є причиною низької концентрації? Загалом, це один з доказів того, чому людині природно сприймати інформацію, а відповідно, швидко читати. Мозок працює набагато швидше, ніж людина читає. Коли він сприйняв інформацію, йому потрібно робити щось інше, щоб постійно перебувати в робочому стані.

Працює мозок таким чином: починає відволікатися, починає бачити, наприклад, муху, яка літає в кімнаті, або згадує, що є якась невідкладна справа, чи як чудово відпочивалося минулого літа, або про те, що задали сьогодні з математики. Фактично виходить так, дитина і книжку прочитану не розуміє і не пам'ятає, і тією справою, про яку згадала, теж не займається. Марна трата часу і зусиль.

Чим швидше ми читаємо, тим краще вантажимо наш мозок. Отже, чим вища швидкість читання – тим краще розуміння прочитаного.

Розвиток техніки читання також гальмується через недостатньо розвинену пам'ять. Що це означає? Часто можна побачити таку закономірність. Дитина читає речення, що складається з 6-8 слів. Прочитавши до третього чи четвертого слова, вона забуває перше. Тому не може зв'язати всі слова разом.

Необхідно в цьому випадку попрацювати над оперативною пам'яттю. Робиться це за допомогою так званих зорових диктантів, тексти яких розроблені за методикою І.Т. Федоренка та інших цікавих завдань. (Додаток VI).

II. ПІДБІР МЕТОДІВ ТА ПРИЙОМІВ ДЛЯ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ

2.1. Артикуляційна гімнастика як важливий етап підготовки до читання

Правильне, добре розвинене мовлення є одним з головних показників готовності дитини до успішного навчання в школі. Мовні дефекти можуть призвести до невдач, невпевненості в собі, і це негативно вплине на зростаючу особистість.

Для чіткої артикуляції потрібні сильні, пружні та рухомі органи мовлення – язик, губи, м'яке піднебіння. Оскільки артикуляція пов'язана з роботою багатьох м'язів (жувальних, ковтальних, мімічних тощо), органи артикуляційного апарату повинні постійно тренуватися спеціальними логопедичними гімнастичними вправами – артикуляційною гімнастикою.

Артикуляційна гімнастика має бути в арсеналі кожного учителя початкових класів. Засвоюючи з дітьми абетку, навчаючи їх читанню вчителі повинні звертати увагу на особливості артикуляції того чи іншого звука, проводити артикуляційні фізкультхвилинки. Коли ми маємо на меті тільки покращення дикції, артикуляційні вправи можуть застосовуватися довільно, у будь-якій послідовності, як ігровий момент або своєрідна щоденна фізкультхвилинка під час різноманітних занять.

У проведенні артикуляційної гімнастики виділяється кілька етапів:

- ❖ підготовчий – на якому здійснюється знайомство з органами мовнорухового апарату.
- ❖ основний – виконання артикуляційних вправ.

Підготовчий етап

На підготовчому етапі артикуляційної гімнастики діти знайомляться з органами мовнорухового апарату за допомогою:

- показу дорослого;
- показу на собі підборіддя, щік (права, ліва), губ (верхня, нижня), зубів (верхні, нижні), піднебіння («стеля», «дах»), язика (кінчик, спинка);
- розповіді казок про язичок, губки, щічки; (Додаток VII)
- читання оповідань про органи артикуляції;

- розучування віршованих мініатюр;
- відгадування загадок;
- дидактичних (рухливих) ігор із мовленнєвими завданнями.

Основний етап

Розвиток навичок виконання артикуляційних вправ – це легке завдання і вимагає тривалої та кропіткої роботи вчителя. Спочатку під час виконання вправ у дітей спостерігається напруга органів мовно-рухового апарату, труднощі при переході від одного руху до іншого, і лише після повторних вправ розвинені навички фіксуються, рухи стають скоординованими і розслабленими.

Метою артикуляційної гімнастики є розвиток рухливості органів мовленнєвого апарату, відпрацювання правильних, повноцінних рухів артикуляційних органів необхідних для правильної вимови звуків.

Ось деякі вправи для застосування:

1. «Лопаточка». Широкий язик висунути, розслабити, покласти на нижню губу. Слідкувати, щоб язик не тремтів. Утримувати 10-15 с.

2. «Неслухняний язичок». Широкий язик покласти на нижню губу та промовляти «пя-пя-пя», неначе похлопувати свій «неслухняний язичок» верхньою губою.

3. «Чашечка». Рот широко відкрити. Широкий язик підняти угору. Потягнутися до верхніх зубів, але не торкатися їх. Утримувати в такому положенні 10-15 с.

4. «Голочка». Рот відкрити. Язик висунути далеко вперед, напружити його та зробити вузьким. Утримувати в такому положенні 15 с.

5. «Гірка». Рот відкрити. Бокові краї язика притиснути до верхніх кутніх зубів. Кінчиком язика доторкнутися до нижніх передніх зубів. Утримувати в такому положенні 15 с.

6. «Трубочка». Висунути широкий язик. Бокові краї язика завернути угору. Подмухати в отриману трубочку. Виконувати в повільному темпі 10-15 разів.

7. «Годинник». Висунути вузький язик. Тягнутися язиком поперемінно праворуч – ліворуч. Рухати язиком з куточка рота в повільному темпі під лічбу. Виконати 10-15 разів.

8. «Конячка». Присмоктати язик до піднебіння, клацнути язиком. Клацати повільно, сильно. Розтягувати під'язикову зв'язку. Виконати 10-15 разів.

9. «Грибок». Відкрити рот. Присмоктати язик до піднебіння. Не відриваючи язик від піднебіння сильно відтягнути вниз нижню щелепу. Зробити 10-15 разів. На відміну від вправи «Конячка» язик не повинен відриватися від піднебіння.

10. «Гойдалка». Висунути вузький язик. Тягнутися язиком по черговому спочатку до носа, потім до підборіддя. Рот при цьому не закривати. Вправа проводиться під лічбу 10-15 разів.

11. «Смачне варення». Висунути широкий язик, облизати верхню губу та заховати язик у глиб рота. Повторити 10-15 разів.

12. «Змійка». Рот широко відкрити. Язик сильно висунути уперед, напружити, зробити вузьким. Вузький язик максимально висунути вперед та заховати у глиб рота. Рухати язиком в повільному темпі 10-15 разів.

13. «Маляр». Висунути язик, рот трохи відкрити. Облизувати спочатку верхню, а потім нижню губу по колу. Виконати 10-15 разів, змінюючи напрям.

2.2. Вправи для розвитку правильного мовленнєвого дихання

Дихання, яке з'являється в момент вимовляння звуків, слів, фраз і бере безпосередню участь у їх утворенні, особливе. Воно називається мовленнєвим. Чітка звуковимова, красива дикція неможливі без добре розвинутого мовленнєвого дихання.

Доведено, що артикуляційний, дихальний та голосовий апарати постійно координуються у процесі мовлення, працюють синхронно. Існує пряма залежність організації мовленнєвого дихання від змісту висловлювання та інтонаційного характеру мовлення. Вдих під час мовлення — короткий, легкий, відбувається або після закінчення фрази, або між смисловими групами слів. Видих — тривалий, плавний.

Мовленнєве дихання починає розвиватися у дитини одночасно з розвитком мовленнєвої функції й завершується до 10 років.

Часто буває так, що у дітей ослаблені вдихи та видихи. Потім вони тихо розмовляють, і якщо видих недостатньо плавний, мова стає ривковою. Нерівномірний розподіл повітря під час вимови фрази спричиняє зупинки, надходження повітря в середину слова, а також при поспішній вимові словосполучень під час видиху можуть задихатися. Раціональне використання повітряного потоку має важливе значення для отримання чітких звуків, для вільного звучання голосу, переходу від тихого до гучного мовлення та навпаки, тому дуже важливо допомогти дитині навчитися правильно дихати під час мовлення.

Щоб вимовити той чи інший звук, необхідний достатній цілеспрямований струмінь повітря, що видихається. Іноді буває так, що дитина не розрізняє ротового і носового дихання, воно є поверховим, переривчастим, а видихуваний повітряний струмінь коротким. Для вироблення правильного мовленнєвого дихання стануть у нагоді спеціальні вправи. Слід пам'ятати, що тривале багаторазове їх виконання може призвести до запаморочення, тому робити вправи потрібно не більше 1-2 хвилин, уникаючи втоми.

Пропонуємо окремі зразки вправ (Додаток VIII):

«**Повітряна кулька**» – надути щоки. Повільно і плавно випускати повітря через губи, витягнуті трубочкою.

«**Хом'ячок**» – поперемінно надувати щоки.

«**Футбол**»:

а) губи витягнути вперед. Здувати ватну (пінопластову) кульку на протилежний край столу (між двома кубиками чи у імпровізовані ворота). Слідкувати, щоб видихуваний струмінь повітря був вузьким, а не розсіяним, щоки не надувалися;

б) рот трохи відкрити. Губи у посмішці. Широкий язик покласти на нижню губу. Наче вимовляючи звук «ф-ф-ф», дути на язик так, щоб скерувати кульку у потрібному напрямку.

«**Свищик**» – взяти чисту скляну пляшечку. Кінчик язика висунути так, щоб він торкався краю горлечка пляшечки. Зі звуком «ф-ф-ф» плавно видихати повітря у пляшечку.

«**Буря**» – рот трохи відкрити. Широким кінчиком язика впиратися у нижні зуби. Посередині язика покласти соломинку для коктейлю, кінець якої опустити в склянку з водою. Дути через соломинку так, щоб вода забулькала. Слідкувати за тим, щоб щоки не надувалися, губи були нерухомими.

«**Фокус**»:

а) рот трохи відкрити. Губи у посмішці. Широкий язик розслабити на нижній губі. На кінчик язика покласти паперовий квадратик, сніжинку чи метелика, різко здувати його (її), спрямовуючи повітряний струмінь вперед;

б) рот відкрити. Краї широкого язика підняти вгору. Покласти на кінчик носа ватку, здувати її, спрямовуючи повітряний струмінь вгору. Слідкувати, щоб щоки не надувалися та видихуваний струмінь повітря проходив посередині язика.

Надування повітряних кульок, пускання мильних бульбашок, ігри з вітрячками різних розмірів та форм, гра на дитячих музичних інструментах (губна гармошка, сопілка, труба тощо) також сприятиме розвитку мовленнєвого дихання.

Але слід пам'ятати, що стан мовленнєвого дихання напряму залежить від достатньої сформованості фізіологічного дихання. Саме правильне фізіологічне дихання забезпечує очищення легень і збагачення їх киснем, слугує для профілактики нежиті та респіраторних захворювань. Тому доцільно навчати дитину виконувати різні види вдихів і видихів та їх комбінацій: глибокий вдих і видих через ніс, потім через рот, чергувати вдих носом і видих ротом, вдих і видих через одну ніздрю. Коли глибокий вдих і видих вже засвоєні, варто переходити до вироблення уміння здійснювати легкий, короткий вдих і тривалий плавний видих. Під час прогулянок на свіжому повітрі варто пропонувати дитині повільно робити вдих носом і ще повільніше здійснювати видих, обов'язково контролюючи правильність їх виконання. Видих повинен тривати у півтора-два рази довше, аніж вдих. Видих краще робити на 4 кроки, тоді як вдих – тільки на два. Особливо такий спосіб дихання є доцільним при швидкій ходьбі та повільному бігу. З метою попередження виникнення та зняття психоемоційного напруження в мовленні потрібно слідкувати, щоб перед новим вдихом дитина робила невеличкі паузи і тільки потім на видиху починала говорити.

Якщо виконання навіть однієї вправи викликає у дитини утруднення, потрібно звернутися до вчителя-логопеда з метою обстеження та надання вчасної допомоги.

2.3. Вправи для розвитку концентрації уваги здобувачів освіти

Повноцінне і гармонійне навчання передбачає обов'язковий розвиток уваги у дітей. Увага для дітей має важливе значення, оскільки вона формує вміння зосереджуватися, отримувати потрібну інформацію і відсіювати зайву. Розвиток уваги покращує логічне мислення, прискорює темп мозкової діяльності.

Існують різні методи, як поліпшити уважність. Завдяки сучасним методикам, такі вправи (Додаток ІХ) дозволять в ігровій формі і за короткі терміни навчити здобувача освіти необхідним навичкам. Легкі завдання на розвиток уваги викличуть інтерес та бажання навчатися навіть у самих непосидючих дітей!

Варто пам'ятати, що увагу не лише можна, але й потрібно розвивати! Регулярні тренування дозволять підвищити ефективність засвоєння навчального матеріалу, і навіть більше – допоможуть зробити уважність і зосередженість невід'ємними рисами ваших учнів.

Пропонуємо вам добірку цікавих та ефективних технік для вдосконалення уваги.

Гра «Натюрморт»

Заздалегідь підготуйте яскраві зображення зі значною кількістю елементів, наприклад, натюрморт. По черзі демонструйте їх дітям упродовж 30 секунд. Завдання – запам'ятати, які саме предмети зображені на картинках. Через 30 секунд сховайте зображення та попросіть учнів

назвати всі предмети, які їм вдалося запам'ятати. Для ускладнення завдання можна запропонувати учням давати короткий опис зображених предметів (наприклад, груша – жовта).

Гра «Не все на місці»

Підготуйте кілька яскравих картинок. На них мають бути зображені предмети, які, на перший погляд, важко помітити. Попросіть учнів детально розглянути зображення, звертаючи увагу на кожну деталь. Запитайте дітей про кількість побачених предметів, їхнє розташування тощо.

Усім дітям подобаються розмальовки, адже коли чорно-білий малюнок набуває барв – це надзвичайно цікаво. А ще – таке заняття дозволяє розвивати увагу. Роздайте учням роздруківки з картинками для розмальовування та запропонуйте розфарбувати для початку лише найдрібніші деталі.

Як багато пташок! Знайди всіх!

Вправа «Крапка-лінія»

Кожен учень отримує аркуш паперу із завданням. На ньому є предмети чи істоти, а також приховане зображення, яке можна побачити, лише правильно з'єднавши пронумеровані крапки. Запропонуйте дітям з'єднати лініями крапки по порядку. Виконуючи таку вправу, учні розвивають не лише увагу, але і зорову пам'ять, самостійно формують малюнок, який можна буде використати як розмальовку.

З'єднай точки послідовно, і ти дізнаєшся, чим милуються Віні-Пух і Паць.

Гра «Чи є зміни?»

Розкладіть на парті до 15 різних дрібних предметів (блокнот, різнокольорові олівці, фломастери тощо). Упродовж 30 секунд учень має уважно роздивитися їх та запам'ятати розташування. Після цього дитина має відвернутися, а ви – перекласти 3-4 предмети на інші місця. І знову в учня є 30 секунд на їх огляд. Коли час сплине, закрийте предмети і запропонуйте дитині назвати ті, які лежать на іншому місці. За кожну правильну відповідь можна отримати 1 бал. Перемагає учень, який назвав усі предмети, що було переміщено.

Пошук фрагментів

Знаходження у таблицях запропонованих фрагментів і виділення їх за зразком.

ВПН

Р	Т	А	Н	О	В	П	Н	Ш	Е	С	З	Б	Р	Н	П	В
Е	А	В	Д	Щ	Г	Э	Н	У	З	А	В	П	Н	Х	Ж	Е
Ж	З	В	Н	Б	В	П	Т	Ю	Х	В	П	Н	Т	Р	Г	Е

□ △ ○ ◇ □ ○ □ △ □ ○ ◇ □ ○ △ ◇ □
 □ ◇ ○ △ □ ◇ ○ △ ◇ □ □ ○ △ ◇ □ □
 ○ △ ◇ □ △ □ ○ △ □ ◇ ○ □ △ ◇ ○ □

○ △ ◇ □

*) 🍏

🍏	🍏	*)	🍏	*)	🍏))	🍏	*)	🍏	*)	🍏	*
)	*	🍏)	*)	🍏)	*)	🍏)	*)	🍏)	*)
)	🍏	*)	🍏)	*)	🍏)	*)	🍏)	*)	🍏)

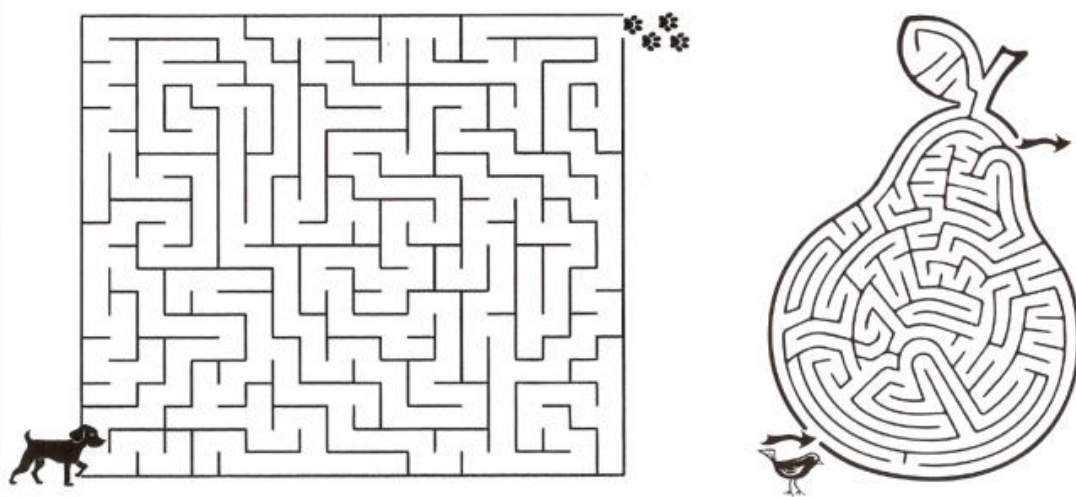
Гра «Комп'ютер»

Мета - з'ясувати, скільки разів зустрілися слова *заєць* та *вовк*.

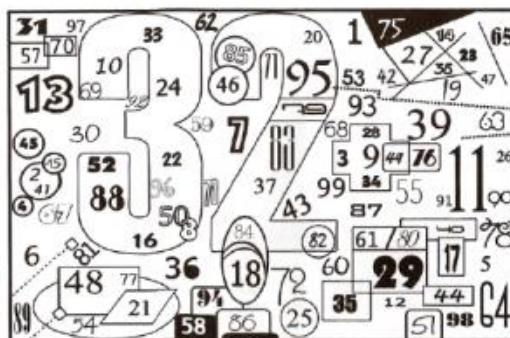
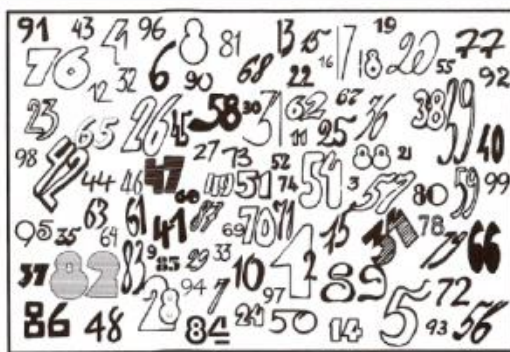
Лабіринти

Пошук виходу з лабіринту за допомогою лише очей.

Гра «Великі і маленькі числа»

Пошук чисел від 1 до 99 "лише очима". Різний розмір чисел тренує мозок швидко переключатися.

Викреслювання букв різними способами

Мета - закреслити всі букви "О". Букви "А" потрібно обвести в кружок.

АНРСКТУЕКІФШЬАНГЖОЛАНІКЖЕАФР
 УЬФГЖТЮАРОШУАТМНСЖЮУЗБВЕАГБУ
 ОАСІЮБИТІЕФТАЛЬЕТОРУЬВЗЩНЮАГ
 НЗСЕРАФЖНГБШЄСАПИЛЮОШВЕЦЗА
 ХЩБТАОЕРАЖФУВХГДАИОТКМТУПР
 МСАИІЛТРЗЩПГЮАІЛМОШНЗГПЩЮХБ

Мета - закреслити всі неправильно написані літери.

ОАЮЕНТЇЕФТАПЬЕТОРУЬВЗЩНОАГ
 УЬФГЖТЮАРОШУАТМНСЖЮУЗБВЕАГРУ
 ΣСАИЛТЬЭЩЦЮАФПМОШНЗЛПШЮХБ
 НДСЕРАӨЖНГБШЄСАЦПЛХОШВЕПЗА
 ХЩБТАОЕРАЖФУВХГДАИОТКМТУПР
 АНЧСКТВЕКФЬРАНГЖОПАШУКЖЭФР

Пошук відмінностей

Мета - знайти 10 відмінностей між малюнками.

ІІІ. ПРАКТИЧНІ ВПРАВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ШВИДКОЧИТАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

3.1. Вправи на утворення слів

Однією з головних причин утруднення читання є недостатня сформованість техніки читання («це вміння розпізнавати написані букви, правильно співвідносити їх зі звуками та вимовляти їх у визначеному порядку у вигляді складів, слів, речень» [9]).

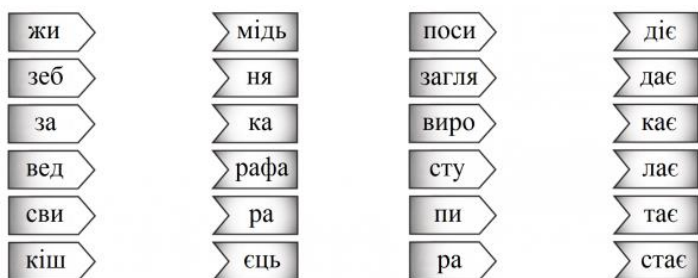
Наступні цікаві вправи та граматичні ігри допомагають розвивати методи читання, збагачуючи мову учнів та покращуючи їх знання.

Складання слів з половинок.

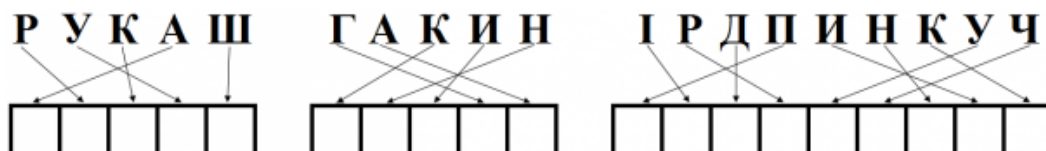
Береться від 3 до 10 слів. Слова поділяються на склади, які пишуться на окремих картках. Дитині пропонується швидко скласти картки так, щоб вийшли осмислені слова. У більш складному варіанті пропонуються слова, схожі за написанням. Ця вправа розвиває здатність по окремому фрагменту висловлювати здогад про все слово в цілому і відразу ж підтверджувати його відсутнім фрагментом. Крім того, формується установка на побуквений аналіз слова.

Утворення слів з частин.

Складання слів за допомогою стрілочок.

Гра «Поле чудес»

Додавання букв таким чином, щоб змінилася форма слова, або вийшло нове слово.

Л	І	С			
Л	І	С			
Л	І	С			
Л	І	С			
Л	І	С			
Л	І	С			

(Ліс, ліси, лісок, лісник,
лісний, лісовик)

Д	У	Б			
Д	У	Б			
Д	У	Б			
Д	У	Б			
Д	У	Б			
Д	У	Б			

(Дуб, дуби, дубок, дубовий,
дубочок)

Утворення якомога більшої кількості слів з частинок, що наведені у таблиці

КА	СИ	ПАВ	БУ	ТО
ПАР	НА	ТОК	ВІС	ЖКА
ГОН	ПА	ВА	ЛА	МИШ
ТА	МУ	РОС	ЛО	СНІ

Складання анаграм

Починати складати анаграми потрібно з простих слів, залишаючи першу і останню букву на своїх місцях і озвучуючи тему, наприклад «Тварини».

САБКОА	КНГЕРУУ	ПДНАА
ДЛЬЕІФН	ЛСИЦІЯ	ВДЕДІМЬ

Потім перемішуйте тільки приголосні, залишаючи черговість складів. Попросіть дитину виявити "зайве" слово:

ВОРОКА	ВНІСЯ	СІВКЮЛ
ФИЖАРА	ЛЕФЕНОТ	ІМЯЗ

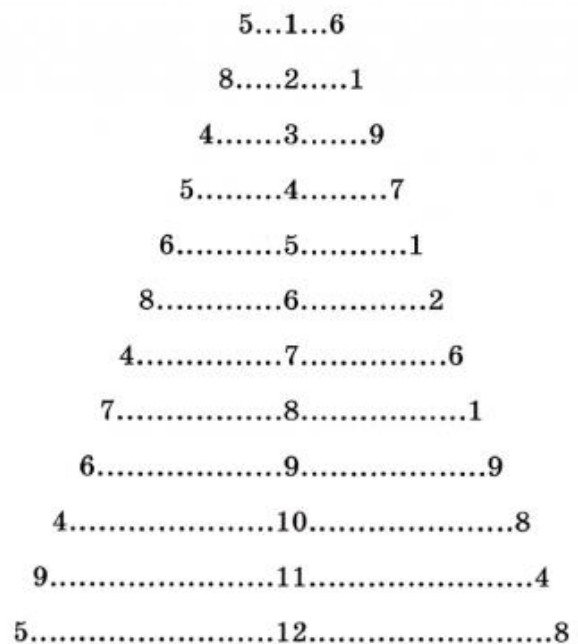
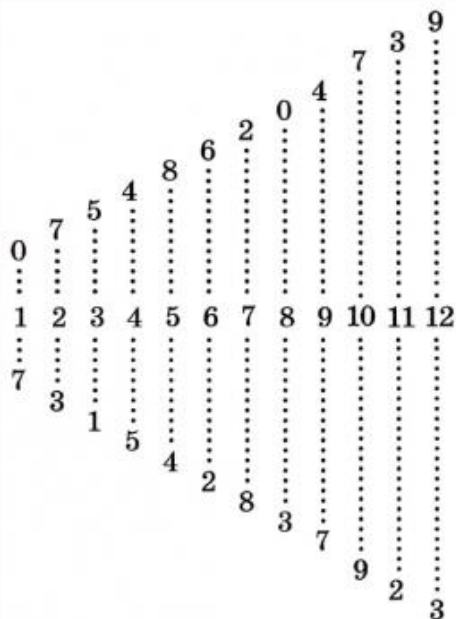
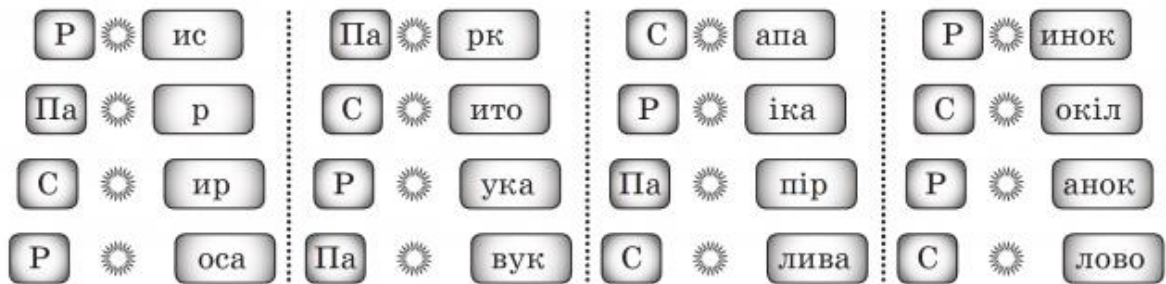
Далі ускладнюйте завдання, в залежності від тренуваності дитини.

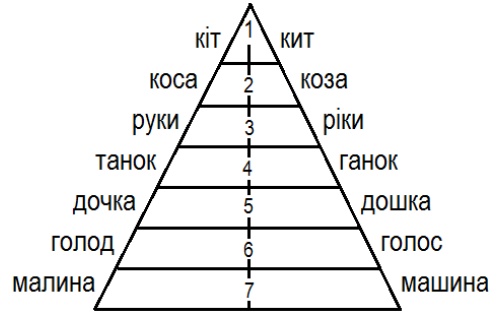
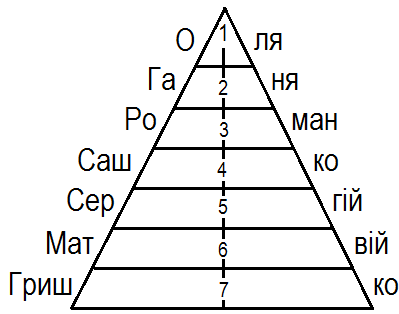
Ще кілька цікавих вправ можна побачити в Додатку Х.

3.2. Вправи на розширення кута зору

Не останнє місце при виробленні швидкості читання належить куту зору – кількості друкованих знаків, яку читач може охопити поглядом одночасно. Для розширення кута зору (особливо периферичного) з першого дня перебування здобувача освіти в навчальному закладі використовуються різні числові та складові піраміди, що дають змогу учневі бачити числа, склади та слова, розміщені по краях пірамідки.

Мета даних вправ – дивлячись на центральну лінію побачити числа або склади, що знаходяться по різні сторони. Ці вправи, при регулярному тренуванні, розширюють горизонтальний і вертикальний «кут зору».

Також рекомендуються для роботи вправи з числовими таблицями Шульте. Це квадрат 20X20 см, поділений на 25 частин, в кожна з яких вписано числа від 1 до 25.

Знаходження пропущеного числа, слідкуючи тільки очима (без допомоги олівця або пальця). Під час вправи слід намагатися утримувати погляд у центрі таблиці. Час пошуку для дітей 6-7 років - 45 с.

14	18	7	24	21
22	1	10	9	6
16	5	8	20	11
23	2	25	3	13
19	15	17	12	4

22	25	7	21	11
6	2	10	3	23
17	12	16	5	18
1	15	20	9	24
19	13	4	14	8

9	5	11	23	20
14	25	17	1	6
3	21	7	19	13
18	12	24	16	4
8	15	2	10	22

21	12	7	1	20
6	15	17	3	18
19	4	8	25	13
24	2	22	10	5
9	14	11	23	16

5	14	12	23	2
16	25	7	24	13
11	3	20	4	18
8	10	19	22	1
21	15	9	17	6

Для того, щоб учні краще усвідомлювали процес звуко-буквеного аналізу, структуру складів ПГ, ППГ, ПППГ, знаходили їх на перехресті горизонталі та вертикалі, пропонуємо такі таблиці:

А	Е	І	У	И
М	_____			
Н	_____			
Р	_____			
К	_____			

МА	НА	РЕ
МЕ	НЕ	РЕ
МІ	НІ	РІ
МУ	НУ	РУ
МИ	НИ	РИ і т.д.

А	Е	І	И	О	У	БЛА
БЛ	_____					БЛЕ
ТР	_____					БЛІ
ГР	_____					БЛИ
СК	_____					БЛО
						БЛУ і т.д.

А	О	У	И	І	Е	
СТР	_____					СТРА
СКЛ	_____					СТРО
СПР	_____					СТРУ
СКР	_____					СТРИ
						СТРІ і т.д.

Як і ці вправи, розширенню кута зору сприяє також читання:

◆ згори до низу з фіксуванням погляду на вертикальній лінії, посередині колонки, наприклад:

У	М
М	АК
КР	АН
АРМ	ИЯ
АКРО	БАТ
АТМО	СФЕРА

(Слова добираємо з текстів підручника з наростаючою кількістю букв - знаків: 2, 3, 4, 5... або 3, 5, 7, 9 і записуємо їх пірамідкою);

◆ гніздо споріднених слів, записаних пірамідкою, з опорою на букву, що позначає голосний звук, на наголос у слові:

ЛІС
ЛІСИ
ЛІСОК
ЛІСНИК
ЛІСОЧОК

◆ слів за допомогою поділу на склади рухами – *рі-ка, ма-ши-на, ко-ше-ня-та.*

◆ слів, різних за структурою:

ЗМІНА

ПЕРЕМІНА

МАНДРІВКА

ДРУГОКЛАСНИК

Інші вправи:

Дивлячись тільки на крапочки по центру піраміди, читай і вимовляй слова

Ми · ло	ка · лина	сльо · зи
Ли · мон	на · ука	мі · сяць
Ма · шина	ко · лос	сон · це
Бе · рег	ка · вун	но · жик
Каз · ка	оси · ка	шко · ляр

За · пах	бу · рьяк	вес · на
Пі · сок	па · вук	по · хід
Си · лач	за · вод	пря · ник
Са · док	ди · ван	гра · ніт
Лі · сок	пи · ріг	кві · тка

Гріз · ний	сні · жок	го · ло · ва
Смир · ний	зай · чик	со · ба · ка
Стру · мок	сір · ник	ко · ро · ва
Дзво · ник	пар · кет	со · ло · ма
Стри · бок	клю · чик	по · ра · да

3.3. Використання скоромовок та чистомовок як засобу підвищення швидкочитання школярів

Багато здобувачів освіти початкової школи не вміють під час читання правильно регулювати своє дихання. Частина з них ще погано артикулює при вимовлянні окремих звуків та їх сполучень.

Хорошим тренуванням правильних мовних навичок є вимовляння чистомовок та скоромовок. Віршована форма завжди приваблює дітей своєю жвавістю, ритмічністю, вона налаштовує їх на активну працю. З метою закріплення звукової вимови використовуються чистомовки.

Лі - лі - лі - відлетіли журавлі,
Ли - ли - ли - дні осінні пройшли.
Ло - ло - ло - вже все снігом замело,
Ни - ни - ни - будем ждати ми весни.
Ець - ель - ець - подув сильний вітерець,
Аї - аї - аї - облітає листя в гаї,
Го - го - го - ми збираємо його,
Ас - ас - ас - принесем його в клас.

Проводити ці вправи треба на початку кожного уроку читання, щоб рухові навички, які виробляються, закріплювалися й ставали більш міцними.

Скоромовка, або спотиканка, – жанр народної творчості спеціально скомпонований із важких для вимови слів, яким часто розважаються діти, намагаючись швидко його вимовити.

*Слова спокійно жили в книжці,
 В яку вдалось пробратись мишці.
 Вона початки відкусила,
 У себе в нірці схоронила.*

Основна мета скоромовки – формування чистого й правильного мовлення, закріплення артикуляції важких звуків та розвиток мовленнєвого апарату. Робота із скоромовками цікава, хоча й важка. Але вона завжди корисна, оскільки в ході її активно тренуються органи мовлення. Проговорювати їх треба спочатку повільно, а

далі швидше й швидше, однак , щоб язик не заплітався, щоб вимова була чіткою і чистою, без «проковтування» звуків. Дуже подобаються маленьким школярам ігри з елементами змагання: хто краще прокаже скоромовку; хто знає їх більше тощо.

При роботі із скоромовкою дають такі завдання:

- прочитати по складах разом.
- пошепки, постукуючи олівцем.
- хором, цілими словами.
- голосно.
- протяжно (ніби співаючи).
- у нормальному темпі.
- чітко артикуючи
- швидко (блискавкою)

Пропонуємо добірку скоромовок та чистомовок, яку можна використовувати на уроках української мови та читання (Додаток XI).

ВИСНОВКИ

Мовленнєва компетентність – це вміння адекватно й доречно практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях, використовувати для цього як мовні, так і позамовні інтонаційні засоби вираження мовлення. Завдання вчителя початкових класів – використати всі можливості, щоб саме в роки дитинства донести до свідомості й серця найтонші відтінки барв, пахощі слова, дати учневі зрозуміти, що знання мови вкрай необхідні йому для реалізації цілей і задумів.

Загалом, мовленнєва компетентність охоплює лексичну, фонетичну, граматичну, діалогічну і комунікативну компетентності. Певна річ, що на одному уроці неможливо поєднати усі види мовленнєвої діяльності. Але жоден урок української мови та читання не повинен існувати без використання методів та прийомів для всебічного розвитку здобувачів освіти.

Читання – один з провідних шляхів до виразності усного мовлення дітей. Адже саме читання є невичерпним джерелом знань, духовного, емоційного, розумового розвитку людини. Тому навчання дітей читати, формування в них стійкого інтересу до цього виду діяльності було і залишається важливим завданням початкової школи. Для його успішного розв'язання вчителю необхідно усвідомлювати психологічні особливості цього процесу.

Всім давно відомо, що знання, фантазія, логіка думки, міркувань, любов до рідної мови, вміння зв'язно, логічно й образно розповідати виховується читанням. Дитяча художня книга – це особливий світ, який юний читач осягає і розумом, і серцем. Дуже важливо, щоб книга увійшла в його життя якомога раніше, тому вона є незамінною у виробленні уваги, зосередженості, у вихованні душевності, моральності. Від вчителя початкових класів значною мірою залежить, чи полюблять діти читання або залишаться байдужими до літератури, чи стануть вони друзями книги, постійними її читачами, таким чином здобуваючи широту кругозору, міцні знання, чи знайдуть самих себе.

В.О. Сухомлинський радив учителям початкових класів: « Навчіть усіх дітей читати так, щоб вони вміли читаючи думати і думаючи читати». Щоб досягти такого

рівня читання вчителі повинні працювати та вдосконалювати мовленнєву компетентність здобувачів освіти початкових класів.

Працюючи над проблемою мовленнєвої розминки як важливим етапом підготовки здобувачів освіти початкової школи до динамічного читання приходимо до таких висновків:

- без розкриття суті причин, які гальмують розвиток і вдосконалення технічної складової процесу читання неможливо виробити сучасному вчителю навички продуктивного читання;
- за допомогою підбору методів та прийомів для всебічного розвитку здобувачів освіти на уроках читання вчитель формує добре розвинене мовлення, що є одним із основних показників готовності дитини до успішного навчання в школі. Адже, недоліки мовлення можуть привести до неуспішності, невпевненості в своїх силах, а це матиме негативні наслідки для зростаючої особистості;
- без швидкого, свідомого читання неможливе успішне навчання дитини з усіх інших предметів;
- лише комплексне і систематичне використання вправ забезпечує все необхідне для розвитку швидкочитання та формування повноцінної навички читання здобувачів освіти початкової школи.

Усі вище визначені напрямки та аспекти проблеми повинні бути враховані кожним вчителем, що прагне сформувати справжнього читача, готового до здійснення самостійної читацької діяльності, всебічно розвиненої особистості, що вміє цінувати та насолоджуватися красою слова.

Читання має стати стежиною, що веде до вершин розумового, морального й естетичного виховання.

Отже, інтерес до читання потрібно виховувати в учнів не лише тому, щоб вони стали освіченими людьми, а головним чином для того, щоб росли вони добрими, відкритими, вміли розуміти іншого, співчувати та допомагати йому. Набута учнями початкових класів навичка читання стане фундаментом для подальшого навчання, виховання, розвитку, самовираження. А головне – допоможуть дитині опанувати найвище мистецтво - мистецтво життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. http://valentinakucher.blogspot.com/p/blog-page_0.html
2. <https://studfile.net/preview/4617786/>
3. <https://studfile.net/preview/2166328/>
4. <https://kopilkaurokov.ru/nachalniyeKlassi/presentacii/riechievyie-razminki-na-urokakh-litieraturnogho-chtienii-a-v-1-4-klassakh>
5. <http://yrok.pp.ua/serednya-osvta/7165-movlennyeva-rozminka-dlya-dtey-opis-tehniki-ta-vdguki-movlennyeva-rozminka-na-urokah-anglyskoyi-movi.html>
6. <http://www.osvita-kamin.com.ua/oldsite/files/2222.pdf>
7. <https://naurok.com.ua/didaktichni-vpravi-dlya-movno-rozminki-na-urokah-chitannya-23559.html>
8. <http://korsundruzhba.ck.ua/metodichna-br-skrin-ka/metodychni-rekomendatsii/216-movlennievi-vpravy-dlia-ditei-molodshoho-ta-serednoho-doshkilnoho-viku>
9. <https://ua/riznomanitninaurok.com.-vpravi-z-formuvannya-ta-rozvitku-tehniki-chitannya-u-pochatkovi-y-shkoli-94782.html>
10. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
11. <https://high.itstep.org/2018/04/23/chomu-kry-ty-chne-my-slennya-tse-neobhidna-navychka-ta-yaki-buvayut-metody-ky-yiyi-rozvy-tku/>
12. http://elib.gnpbu.ru/text/egorov_psihologiya-ovladieniya-navykom-chteniya_1953/
13. Большакова І. Розвиток критичного мислення / І. Большакова // Початкова освіта. – 2012. – № 11. – С. 3–7.
14. Вашуленко М. С. Навчання рідної мови // Навчання і вихованки учнів 2 класу. Київ: Початкова школа. — 2003. — С. 126-169.
15. Гавриш Н. В. Теоретичні засади художньо-мовленнєвої діяльності // Художнє слово і дитяче мовлення. Київ: Редакції загальнополітичних видань. — 2005. — С. 7-23.
16. Державний стандарт початкової загальної освіти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : // www.mon.gov.ua/ua/often-requested/state-standards/](http://www.mon.gov.ua/ua/often-requested/state-standards/)

- 17.Климова К. Я. Комунікативні ознаки мовлення // Основи культури і техніки мовлення. Київ: Ліра. — 2004. — С. 7.
- 18.Львов М. Р. Школа творчого мислення. Навчальний посібник. – М.: Дидакт, 1993. – 239 с.
19. Навчаємо мислити критично: посібник для вчителів/автори-укладачі О.І.Пометун, І.М.Сущенко. – Д. : ЛПРА, 2016. – С. 14
- 20.Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах: Посібник для вчителя. — К.: Освіта, 2007. — 334 с.
- 21.Савченко О. Я. Мовленнєвий розвиток учнів на уроках читання // Методика читання в початкових класах. Київ: Освіта. — 2007. — С.105, 164-166.
- 22.Савченко О. Я. Читання // Навчання і виховання учнів 4 класу. Київ: Початкова школа. — 2005. — С. 215-217.
- 23.Сухіна А. В. Збірник навчальних і контрольних вправ та завдань. // Діалогічне мовлення. Харків: Торсінг. — 2004.
- 24.Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором // Вибрані твори у п'яти томах. Том четвертий. Розмова з молодим директором. Київ. Радянська школа. — 1976. — С. 567.
- 25.Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Р.Б.Шияна. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nus.org.ua/news/opublikuvaly-tyrov-i-osvitni-programy-dlya-1-2-klasiv-nush-dokumenty>
- 26.Чікарьова М. Ю. Підготовка виступу перед аудиторією //Мовленєва комунікація. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. — 472 с.

ДОДАТКИ

Додаток І

П	ПА	ПАР	ПАРК
Г	ГУ	ГУР	ГУРТ
М	МІ	МІС	МІСТ
В	ВЕ	ВЕП	ВЕПР
Г	ГІ	ГІМ	ГІМН
Н	НЕ	НЕР	НЕРВ
В	ВІ	ВІР	ВІРШ
Л	ЛІ	ЛІФ	ЛІФТ
Р	РО	РОМ	РОМБ

Таблиці складів

Таблиця 1
«Утворення складів»

ма	мо	му	ми	мі	ме
на	но	ну	ни	ні	не
ва	во	ву	ви	ві	ве
ла	ло	лу	ли	лі	ле
са	со	су	си	сі	се
ка	ко	ку	ки	кі	ке
па	по	пу	пи	пі	пе
ра	ро	ру	ри	рі	ре
та	то	ту	ти	ті	те
да	до	ду	ди	ді	де
за	зо	зу	зи	зі	зе
ба	бо	бу	би	бі	бе

Таблиця 2
«Прямі та обернені склади»

на	ня	ну	ню	не	не	ні
ан	ян	ун	юн	ен	єн	ін
ла	ля	лу	лю	ле	ле	лі
ал	ял	ул	юл	ел	єл	іл
са	ся	су	сю	се	се	сі
ас	яс	ус	юс	єс	єс	іс
ра	ря	ру	рю	ре	ре	рі
ар	яр	ур	юр	єр	єр	ір

Таблиця 3
«Склади зі збігом двох приголосних»

вда	вдо	вду	вди	вді	вде
вла	vlo	влу	вли	влі	вле
вма	вмо	вму	вми	вмі	вме
вна	вно	вну	вни	вні	вне
вра	вро	вру	ври	врі	вре
вча	вчо	вчу	вчи	вчі	вче
ква	кво	кву	кви	кві	кве
кла	кло	клу	кли	клі	кле

Таблиця 4
«Склади зі збігом трьох приголосних»

вбра	вбро	вбру	вбри	вбрі	вбре
взда	вздо	взду	взди	взді	взде
вкла	вкло	вклу	вкли	вклі	вкле
впра	впро	впру	впри	впрі	впре
всма	всмо	всму	всми	всмі	всме
вста	всто	всту	всти	всті	всте
втра	втро	втру	втри	втрі	втре
збра	збро	збру	збри	збрі	збре

Таблиця 1 (продовження)
«Утворення складів»

га	го	гу	ги	гі	ге
га	го	гу	ги	гі	ге
ча	чо	чу	чи	чі	че
ха	хо	ху	хи	хі	хе
жа	жо	жу	жи	жі	же
ша	шо	шу	ши	ші	ше
ца	цо	цу	ци	ці	це
ца	цо	цу	ци	ці	це
фа	фо	фу	фи	фі	фе
дза	дзо	дзу	дзи	дзі	дзе
джа	джо	джу	джи	джі	дже

Таблиця 2 (продовження)
«Прямі та обернені склади»

да	дя	ду	дю	де	де	ді
ад	яд	уд	юд	єд	єд	ід
за	зя	зу	зю	зе	зе	зі
аз	яз	уз	юз	єз	єз	із
ца	ця	цу	цю	це	це	ці
ац	яц	уц	юц	єц	єц	іц
дза	дзя	дзу	дзю	дзе	дзе	дзі
аdz	ядz	удz	юдz	єdz	єdz	ідz

Таблиця 3 (продовження)
«Склади зі збігом двох приголосних»

кра	кро	кру	кри	крі	кре
рва	рво	рву	рви	рві	рве
тва	тво	тву	тви	тві	тве
тла	тло	тлу	тли	тлі	тле
тра	тро	тру	три	трі	тре
пла	plo	плу	пли	плі	пле
пра	про	пру	при	прі	пре
пта	пто	пту	пти	пті	пте

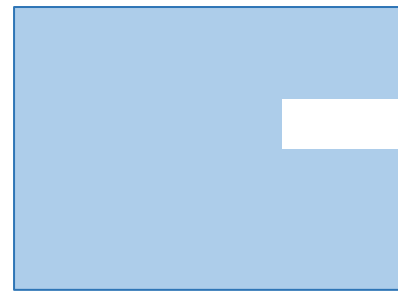
Таблиця 4 (продовження)
«Склади зі збігом трьох приголосних»

здра	здpo	здру	здри	здрі	здpe
скла	скlo	склу	скли	склі	скpe
скра	скpo	скру	скри	скрі	скpe
спра	спpo	спру	спри	спрі	спpe
стра	стpo	стру	стри	стрі	стpe
шкра	шкpo	шкру	шкри	шкрі	шкpe
нтра	нтpo	нтру	нтри	нтрі	нтpe

Додаток II

«Читання з віконечком»

Для цієї вправи вам знадобиться прямокутник з цупкого паперу розміром 10*15 см. З правого краю цього прямокутника потрібно вирізати невеликий отвір – «віконечко», яке по висоті дорівнює ширині рядка, а по довжині відповідає розміру складу приблизно в 3-4 букви.

Прямокутник накладається на рядок і пересувається спочатку дорослим, а потім самою дитиною вздовж рядка. При русі прямокутника по рядку погляд дитини буде плавно пересуватися разом з віконечком, а повторне перечитування буде виключено з-за того, що прочитане буде закриватися. Поступово дитина звикне при читанні ковзати поглядом по рядку, не повертаючись для перечитування. Формування нової звички або перенавчання – досить тривалий процес, адже звичка – це автоматизована дія. Тому потрібно використовувати «віконечко» постійно при читанні текстів, заданих додому.

Дуже часто застосовую такі вправи, починаючи з другого півріччя другого класу.

Вправа «Буксир».

Учитель читає текст, діти намагаються не відставати, читаючи впівголоса. Найшвидший темп читання вчителя розрахований на середнього учня.

Вправа "Оченята"

Діти читають текст вголос швидко хором. Звучить команда "Оченята!". Діти закривають очі, розслабляються. Через декілька секунд: "Блискавка!". Учні відкривають очі і починають швидко читати далі (не стежачи пальчиком).

Повторне читання

Текст читається в нормальному темпі (2-3 абзаци). Діти стежать. Звучить команда: "Повторити!". Діти перечитують хором на великій швидкості.

Вправа «Хвиля» («Злива – дощ»)

Різний темп читання. Повільне читання дуже важливої інформації тексту .

Вправа «Кидок – засічка»

«Кидок» - читання тексту у швидкому темпі.

«Засічка» - діти піднімають голівки і проговорюють останнє слово, що побачили (не стежачи пальчиком).

Читання-естафета

Читання «ланцюжком» по рядах, в парах, хором.

Вправа «Кроки»

«Крок» - прочитання повного рядка тексту. Читання напівголосне.

Вправа «Диктор»

Це читання-переказ. Спочатку діти читають текст (2-3 абзаци), підкреслюючи олівцем опорні слова. Потім переказують його класу чи сусіду по парті, опускаючи очі в текст, як диктори телебачення.

Додаток III

Читання пар слів, що відрізняються однією літерою:

Кози – коси трава – трави
Котик – коник вибіг – вбіг

«Знайди зайве слово»

(швидке читання і запис слів, що відрізняються однією літерою)

Дим дим дим дім
Бочка дочка дочка дочка
Галка голка голка голка

Читання ланцюжків слів, близьких за графічним виглядом:

Слава – слива – злива – злий – злидень
Б'ють – п'ють – в'ють – в'юн – воїн – війна

Читання ланцюжків родинних слів:

Вода – водний – підводний – водяний
Ліс – лісовий – лісник – підлісок – пролісок

*Читання слів, в яких парні по твердості-м'якості фонери виконують
смыслороздільну функцію:*

Кіт – кит галка – галька син – синь

*Читання по складах і уточнення значення важких слів перед читанням
всього тексту*

Роз-ли-ва-ло-ся розливалось
По-до-ро-жу-ва-ти подорожувати

*Читання слів, в яких мінімальні одиниці читання були надруковані різним
шрифтом*

поСКАкаЛИ з'єдНАти
БРИЗкаТИ проКРИчав

Знайдіть слово, яке «перевернулось»

Атлас – салат
Автор – товар
Репет – тепер

Додаток IV

Чистомовки-добавлянки

А, а, а — у мене болить (рука)

Ар, ар, ар — загудів (комар)

Би-би-би — ще зелені (боби)

Бі-бі-бі — плаття зшию (тобі)

Бі-бі-бі — я скажу (тобі)

Ви-ви-ви — на лузі (корови)

Ва-ва-ва — скоро вже (весна)

Ве-ве-ве — корова (реве)

Га-га-га та ге-ге-ге — це, напевно, буква ге

Іч-іч-іч — ти не лізь у (піч)

Іч-іч-іч — наступила (ніч)

Ка-ка-ка — дивись на (жука)

Ла-ла-ла — молоко (пила)

Ло-ло-ло — ідемо в (село)

Ли-ли-ли — липку (полили)

Лю-лю-лю — я тварин (люблю)

Ля-ля-ля — буду пасти (теля)

Лю-лю-лю — дуже маму я (люблю)

Ю-ю-ю — на кладочці (стою)

Я-я-я — кожен зна своє (ім'я).

Ма-ма-ма — наближається (зима)

Ма-ма-ма — молока (нема)

Мо-мо-мо — зараз (подамо)

Мі-мі-мі — раді ми (зимі)

На-на-на — ми піймали (лина)

Ну-ну-ну — я його (тягну)

Ня-ня-ня - ось кудлате (цуценя)

Ни-ни-ни — в зоопарку є (слони)

Ну-ну-ну — чую в лісі я (луну)
Ор-ор-ор — росте (мухомор)
О-о-о — світить сонце у (вікно)
Пи-пи-пи — яблука (купи)
Да-да-да — стоїть в глечичку (вода)
Ди-ди-ди — дай напитися (води)
Жа-жа-жа — ми знайшли (вужа)
Жи-жи-жи — ти мені (допоможи)
Жі-жі-жі — дуже гострі (ножі)
Жу-жу-жу — по галявині (ходжу)
За-за-за — гарна в діда (коза)
Зі-зі-зі — на одній стою (нозі)
Зу-зу-зу — погодуй (козу)
Ем-ем-ем — у школу (ідем)
Ель-ель-ель — несемо (портфель)
Пі-пі-пі — смітинки в (крупі)
Ра-ра-ра — у лисиці (нора)
Ру-ру-ру — розпочнемо (гру)
Са-са-са — укусила (оса)
Су-су-су — розплела (косу)
Та-та-та — відчиняйте (ворота)
Ти-ти-ти - висока (рости)
Ті-ті-ті — вогонь в (плиті)
Те-те-те — заметіль (мете)
Ах-ах-ах — кіт виліз на (дах)
Ох-ох-ох — здійнявсь (переполох)
Їх-їх-їх — я знайшла (горіх)
Ух-ух-ух — пасе череду (пастух)
Ець-ець-ець — летів (горобець)
Ця-ця-ця — у кільця нема (кінця)

Додаток V

«Читання за допомогою «решітки».

Тренування читання текстів починається з решітки. Вона накладається

горизонтально на частину сторінки, яку читають, і поступово зсувається вниз. Таким чином перекриваються деякі ділянки тексту. Учні, сприймаючи видимі у віконцях елементи текстів, повинні подумки заповнювати перекриті перетинками ділянки рядків, відновлюючи суть.

Дмитрик	накатався	на санатах	з кржані	гір і на	козана	по змер	лій	ічці,
приїг	домі	румян	веселий	каж	бат	кові		
- Як	е	весело	зиму!	Я	б	х	ів,	щоб
- Запиши	своє	бажання	в мою	кишен	ько	у	кн	ижку.
Дмитрик	записа	.						
Г	ійшла	в	сна.					
Дмитрик	д	схоч	наб	гався	за	сро	к	тими
квіт	з,	пр	біг	о	ба	тька	каж	:
- Що	на	в	т	ка	ц	в	еса!	М
- Бать	о	з	н	о	в	ї	н	я
на	ста	ло	лі	т	.			
Дмитрик	з	ба	ть	ом	в	ру	ш	ли
лов	в	ри	у,	н	б	р	а	в
- От	є	к	е	с	о	г	о	д
І	це	Д	м	и	т	р	и	к
на	ста	ла	о	с	ї	нь.		
Е	са	д	з	б	и	а	ли	л
гов	ри	в	ба	ть	к	о	ві:	
- Ос	ї	нь	к	р	а	д	з	в
Тод	ба	т	к	о	в	ї	н	я
гов	ри	в	п	р	о	в	ес	н

Тренування читання з решіткою триває не більше 5 хвилин і змінюється читанням без решітки протягом 2-3 хвилин.

Додаток VI

Зорові диктанти за І. Т. Федоренком

Кожен з 18 диктантів, запропонованих професором, містить шість речень. Особливість їх така: якщо перше речення містить всього два слова – «Тане сніг» і 8 літер, то останнє речення вісімнадцятого набору складається вже з 46 літер. Нарощування довжини речення відбувається поступово, по одній - дві літери.

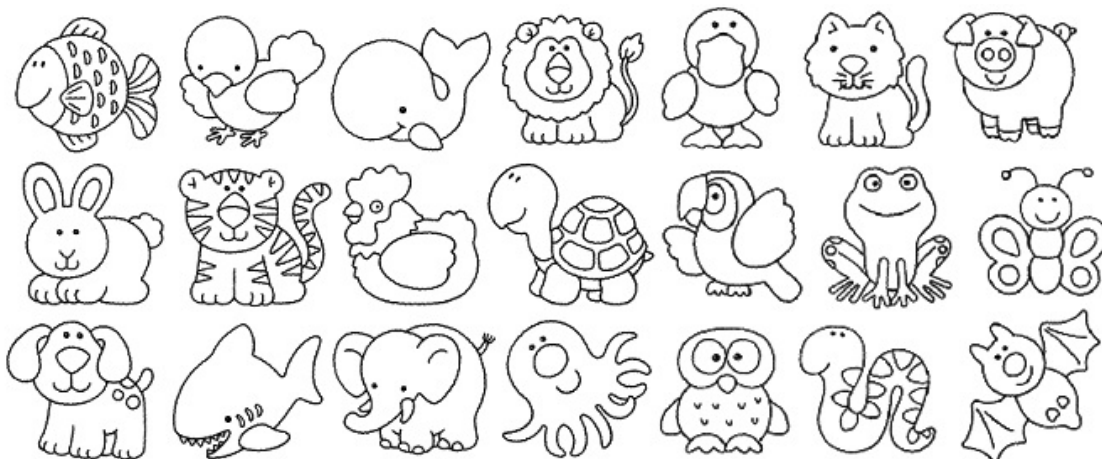
Час роботи з усіма наборами становить приблизно 2 місяці.

Розвиток оперативної пам'яті

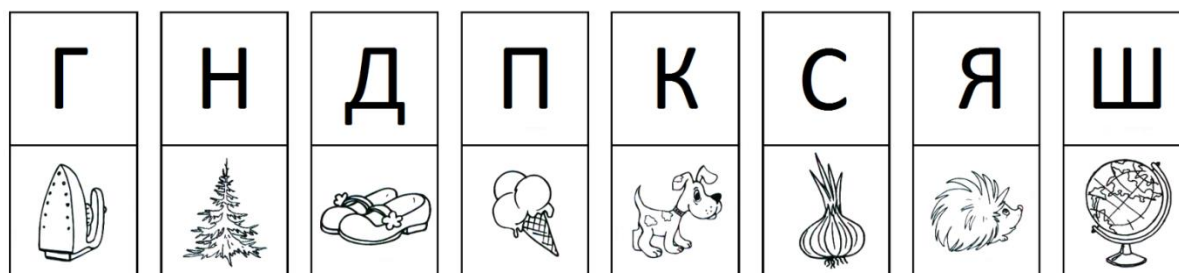
Роздивись і запам'ятай, хто тут зображений. Перегорни аркуш.

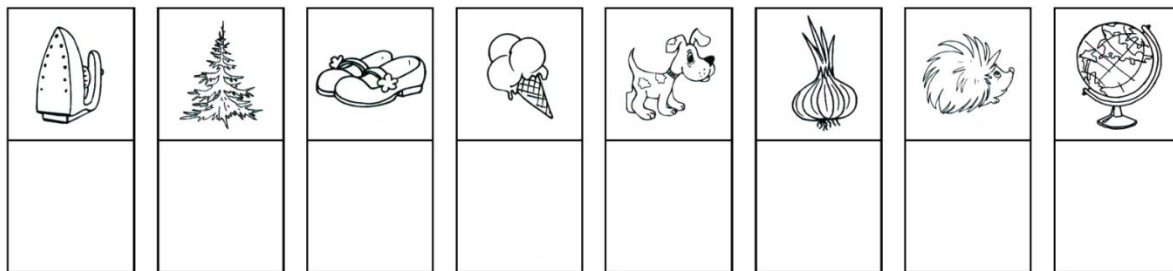
Обведи тварин, які були зображені на попередньому малюнку.

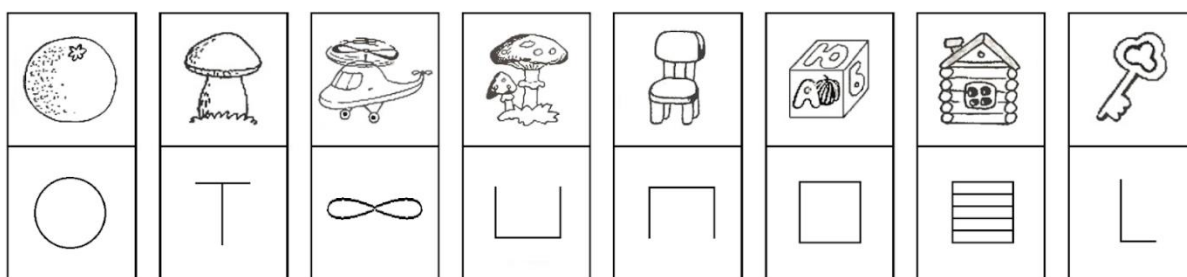
Запам'ятай букви, які відповідають кожному предмету і перегорни аркуш.

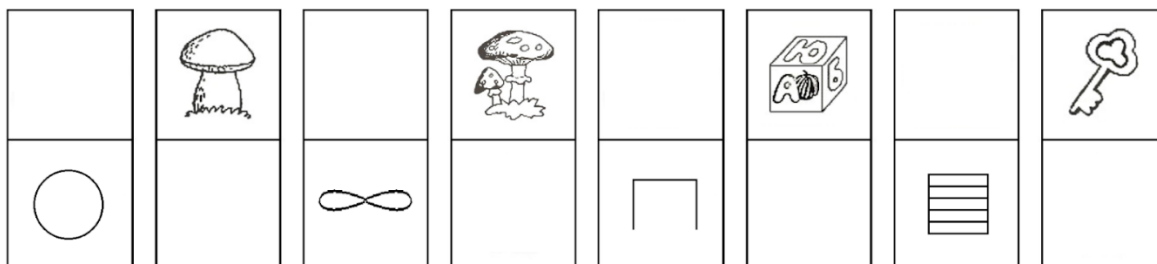
Згадай попередню сторінку і напиши у вільних клітинках букви, відповідні предметам.

Запам'ятай фігури, які відповідають кожному предмету і перегорни аркуш.

Згадай попередню сторінку і намалюй у вільних клітинках відповідні предмети і фігури.

Додаток VII

Казка про Веселий Язичок

Жив-був Веселий Язичок у своєму будиночку. Здогадайтеся, що це за будиночок? В будиночку цьому – червоні двері. Поряд з дверима – білі звірі. Люблять звірята – пиріжки й цукерки. Що це? Здогадалися? Цей будиночок – рот! Двері в будиночку то відкриваються, то закриваються (робити вправу «Будиночок відкривається»: навчити спокійно відкривати і закривати рот.). Непосидючий Язичок не сидить на місці. Він часто вибігає з будиночка (робити вправу «Цікавий язичок»). Ось він вийшов погрітися на сонечку, відпочити на ганку (робити вправу «Лопаточка»). Подув легкий вітер, Язичок зіщулився (робити вправу «Голочка») і сховався у будиночок, і закрив за собою двері (язичок прибрати, рот закрити). А надворі сонце сховалося за хмаринки і подув сильний вітер (робити вправу «Загонимо м'яч у ворота»: губи «Трубочкою», щоки не надуваються, вчити випускати цілеспрямований, тривалий струмінь повітря). Забарабанив по даху дощ (робити вправу «Барабанщик»: рот відкритий, губи у посмішці, нижня щелепа нерухома, кінчик язика біля верхніх зубів, стукаємо язиком в зуби, вимовляємо [д-д-д-д], прискорюючи темп і готуючи язик до вібрації, необхідної для вимови звука р). Язичок не скучав удома, напоїв кошенья молоком. Кошенья сьорбало молочко (робити вправу «Кошенья п'є молоко»: рот відкритий, язик висувати і прибрати в рот або робити рухи язиком уперед-назад. прискорюючи темп, щелепи і губи нерухомі). Потім кошенья облизувалося (робити вправу «Кругові рухи»: облизати верхню і нижню губи справа наліво й у зворотному напрямку) і солодко позіхало (робити вправу «Сердитий лев»: дуже широко відкривати і закривати рот). Язичок подивився на годинник, він цокав: [тік-так] (робити вправу «Годинник»: губи в усмішці, рот напіввідкритий, язик висунути далеко і робити плавні рухи від одного кутика рота до іншого, щелепи нерухомі, не торкатися нижньої губи). Кошенья згорнулося клубочком. «Пора й мені спати», — подумав Язичок (закрити рот).

Додаток VIII**Вправи на дихання***«Задуйте свічку»*

Зробіть глибокий вдих і разом видихніть все повітря. Задуйте одну велику свічку. Уявіть, що перед вами іменинний пиріг. На ньому багато маленьких свічок. Зробіть глибокий вдих і постарайтеся задути якомога більше маленьких свічок, зробивши максимальну кількість коротких видихів.

Побризкайте білизну водою (в один прийом, три, п'ять). Глибокий вдих і імітація розбризкування води на білизну.

«Стимування дихання»

Діти ставлять смужки паперу на рівні губ, набирають побільше повітря і починають видихати потихеньку так, щоб смужка паперу не ворушилася.

«У квітковому магазині»

Уявіть, що ви прийшли в магазин квітів і відчули чудовий аромат квітучих рослин. Зробіть шумний вдих носом і видих ротом (2-3 рази).

«Видих з рахунком»

Зробіть глибокий вдих, на видиху голосно рахуйте до тих пір, поки не скінчиться повітря.

Використання скоромовки (хором): Як на гірці, на горбочку Рахувала курчат квочка (глибокий вдих) Раз курча, два курча ... (і т.д. до повного видиху). Необхідно відзначити, що вже через кілька занять повітря вистачає на більшу кількість курчат.

Для розігріву голосових зв'язок можна виконувати вправи на розспівування.

«Ведмежата»

Уявіть, що ви маленькі ведмежата і просите у мами-ведмедиці їсти. Слова потрібно вимовляти протяжно, баском, чітко вимовляючи [м]. Мам, меду б нам, Мам, молока б нам.

«У ліфті»

Уявіть, що ми їдемо в ліфті і оголошуємо поверхи. Чим вище поверх, тим вище голос, і навпаки. Їдемо спочатку з першого на дев'ятий, а потім вниз.

«Забий м'яч у ворота»

Запропонуйте дитині подути на ватний чи поролоновий м'ячик, так, щоб він покотився у ворота (їх можна зробити з дроту, або намалювати). Повітряний струмінь повинен бути плавним, повільним, безперервним.

«Літак»

На кінчик носа покласти шматочок паперу або вати. Відкрити рот, широкий язик покласти на верхню губу, бокові краї язика притиснуті. Повітряний струмінь виходить посередині язика. Дитина повинна сильно подути, так, щоб «літак» полетів угору.

«Пелюстки»

Покладіть на долоню справжні або вирізані з паперу невеличкі пелюстки квітки. Запропонуйте дитині подути, щоб пелюстки злетіли з вашої долоні.

«Де дзвенить комарик?»

Дитина, сидячи на стільці, одночасно з поворотом тулуба праворуч-ліворуч робить довгий видих на звук [з-з-з-з].

«Кораблик»

Налийте в миску води, покладіть на воду паперовий кораблик і запропонуйте дитині «допомогти» корабликові переплисти на іншу сторону миски. Дитина робить вдих носом, а на видиху вимовляє «пф» і дує при цьому на кораблик. Чим дужчий повітряний струмінь, тим далі попливе кораблик.

Розподіл уваги

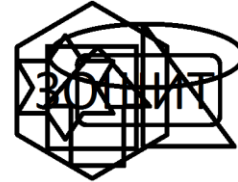
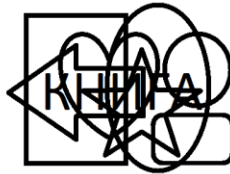
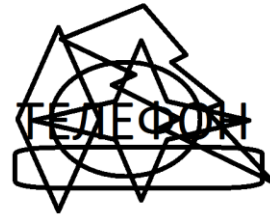
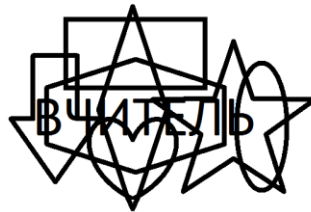
Знайди у квадраті наступні слова:

Знайди у прямокутнику 15 назв шкільних приналежностей.

Прочитай приховані слова.

Завдання: В кожному рядочку літер приховалася назва тварини. Знайди і обведи всі назви.

Завдання: Прочитай речення, в яких всі слова написані разом. Розділи речення на слова.

1. Заходитьсонечко.
2. Річечкатечеміжзеленимиберегами.
3. Кучерявівербикупаютьуводівіти.
4. Цвітуютьчервонімакиімальви.
5. Зеленіютьвисоковерхівкиберізок.
6. Аколомаленькоїхаткичепуритьсяявишневедеревце.

Завдання: Встав у вільні клітинки букви з таблицки. Початок кожного слова позначено •. Прочитай, що в тебе вийшло.

Я	В	Ж	Б	У	К	В	И	Д	А
М	В	Е	І	С	В	И	С	А	Т
І	Ю	Ч	И	Т	А	Т	К	Л	И

•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•

Об'єм уваги

Ця вправа проводиться колективно, щоб дитині було з ким змагатися. За сигналом «Увага» показати картку (див. зразок), але не більше, ніж на 2 секунди.

Дитина повинна прочитати запропонований матеріал і записати його. По мірі тренувань збільшувати обсяг матеріалу.

Безглузді слова, що містять від 3 до 9 приголосних літер, наприклад:

Д П В

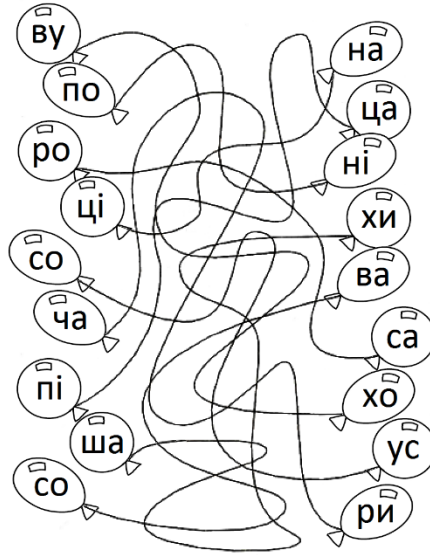
Р Б В Л

Ж К П Р Ч

К П Т Н С Д
 Б М Д Р К Л Ф
 С Т П Ц Г В Д К
 М В П К Ш Л Ч Б С

Концентрація уваги

Розплутай плутанину
 і прочитай слова

Завдання: Постарайся без помилок переписати наступні рядки:

Аммадама реберге ассама

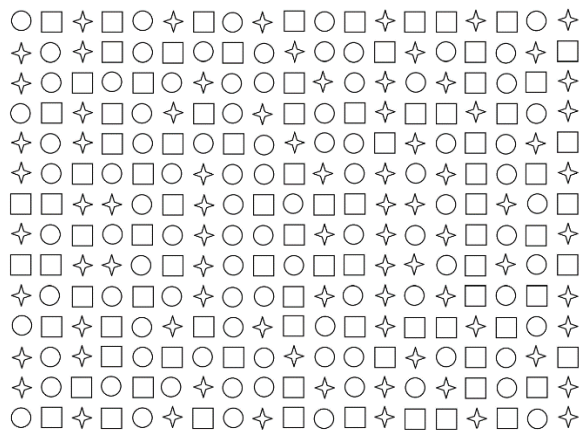
Гесклалла ессанессас

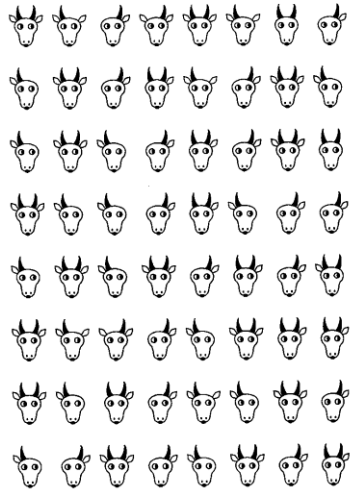
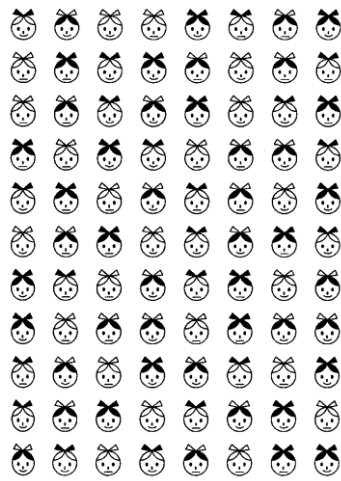
Еналсстаде енадслат етальтаррс

Усогката лиммодорра клатимор

Визначити і розвивати обсяг і концентрацію уваги дозволяють коректурні проби.

☐ ○ ✦ ✧

63692222831902929313247763086350883568717290846564
24012598579382052272627284543657844484222750205593
99562891938456898406445284544892405684324587079382
82280125444675954596850771688620683796336157239002
96421986188753408395502136577585277263864737554924
76273283538791391283327530926025150648581456355002
71575292890777396368453344384749390337858634899533
86408926467653822846999722453276486227452571764184
24287429432572309263837456163645499936007332606052
27978750673408934641347322864220644236344512989970

 Прочитай нові слова.

А	да-ча	О	со-ва	У	ку-ля
	па-ра		ко-ра		му-за
	ка-ва		ко-са		бу-си
	ра-ма		го-ра		гу-ля
	ба-за		во-да		щу-ка
	фа-ра		по-ле		ру-ка
	ма-са		чо-ло		шу-ба
	са-ло		фо-то		чу-до
	та-то		мо-ва		ху-ра

Е	ве-жа	И	ми-ло	І	лі-то
	те-за		ши-ло		ті-ло
	те-ма		ши-ба		сі-но
	не-бо		хи-жа		рі-па
	ле-зо		ти-ша		рі-ка
	ме-жа		си-то		ці-на
	пе-ро		ри-ба		фі-ле
	се-ло		ли-па		кі-но
	те-ля		зи-ма		пі-на

Обведи слово за зразком.

липа

лапа

лупа

липа

лама

кора

гора

кора

нора

коса

мило

мало

маля

мама

мило

роса

коса

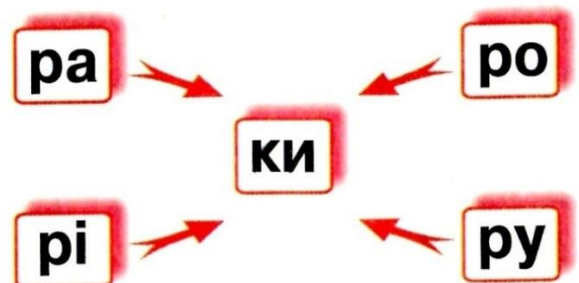
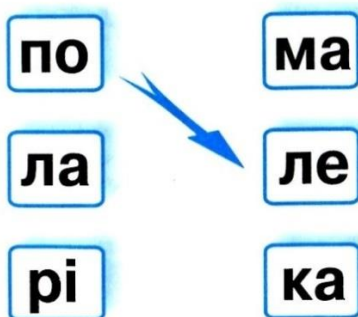
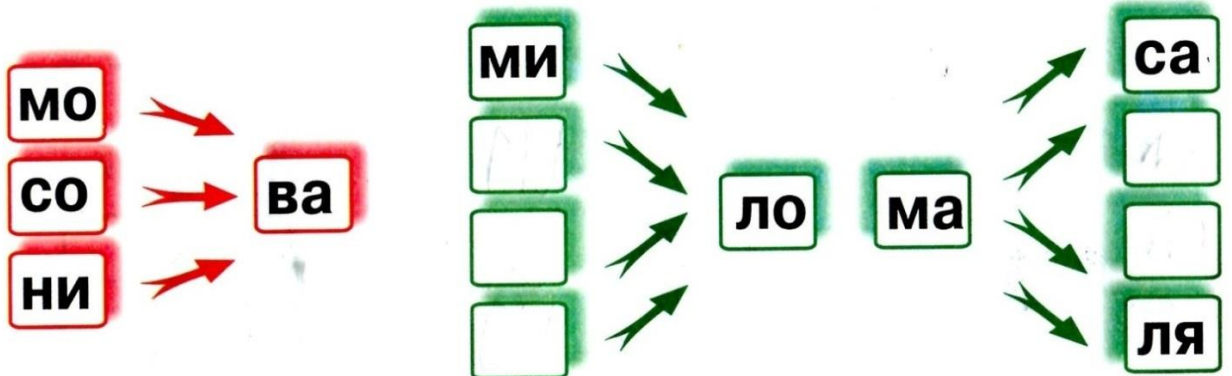
коза

роса

рука

Утвори і прочитай слова.

Навчися читати ці слова.

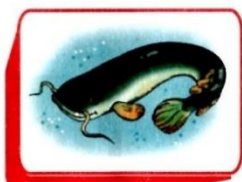
ра-к
га-з
да-х
ба-к
па-н
ча-с
ла-к
ча-й

ні-ж
кі-т
сі-к
ді-д
лі-д
лі-с
рі-г
бі-б

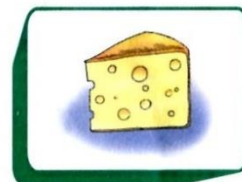
ду-б
зу-б
ву-ж
лу-к
ку-щ
ку-б
ку-т
жу-к

со-м
со-н
до-щ
ко-к
мо-х
ло-б

ле-в
ме-ч
ме-д
ме-р
пе-с
це-х

си-р
си-н
ки-т
щи-т
ди-м
ми-р

ма-ши-на

ре-га-та

ко-ле-со

ма-ли-на

ме-ду-за

го-ло-ва

ка-ли-на

гі-та-ра

но-жи-ці

ка-на-па

де-ре-во

ко-ма-ха

па-пу-га

ко-ро-ва

си-ни-ця

ка-се-та

во-ро-на

ло-па-та

ка-ре-та

во-ро-та

лю-ди-на

ра-ке-та

со-ба-ка

мо-не-та

ва-лі-за

ко-ло-на

бо-ро-да

са-ла-ка

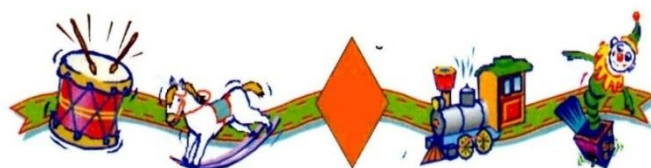
зо-ло-то

ци-бу-ля

ле-ле-ка

то-по-ля

ли-си-ця

Вчися читати такі слова.

ба-н-т	бо-к-с	ли-с-т	ке-к-с
та-н-к	ро-м-б	би-н-т	ге-р-б
ма-т-ч	во-в-к	ти-г-р	те-с-т
ша-р-ф	мо-р-ж	мі-с-т	ме-т-р
жа-р-т	бо-р-щ	ві-с-к	фо-р-т

Утвори нові слова.

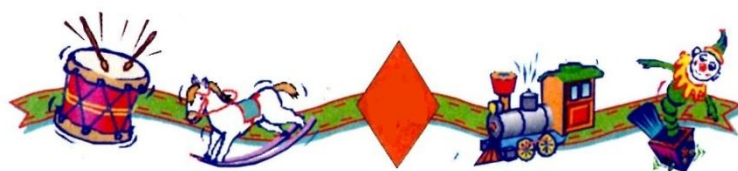

ТОРТ

Б	□	□	□
Ф	□	□	□
С	□	□	□
К	□	□	□

К	І	Т
□	И	□
□	А	□
□	У	□

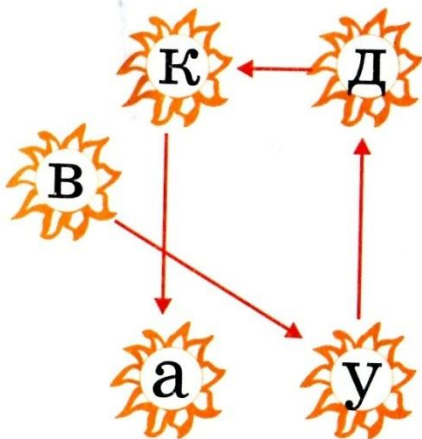

гол-ка
лож-ка
дош-ка
сос-на
фор-ма
тор-ба
вов-на
сон-це
доч-ка

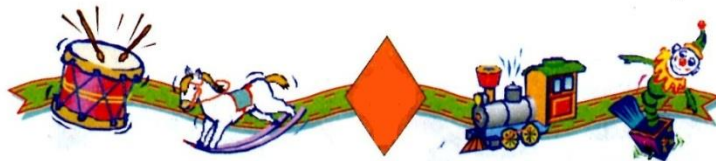

бул-ка
буд-ка
сум-ка
гум-ка
вуд-ка
руч-ка
суд-но
сук-ня

 Вчися читати такі слова.

мис-ка	кіш-ка	вер-ба
нит-ка	річ-ка	зер-но
риб-ка	діж-ка	кер-мо
виш-ня	гір-ка	тес-ля
миш-ка	зір-ка	зем-ля
мет-ро	жін-ка	фер-ма
тир-са	щіт-ка	меб-лі
шир-ма	ліж-ко	цег-ла

Вчися читати нові слова.

А

ка-зан
ка-тер
ва-гон
са-док
га-чок
ка-вун
ба-нан
ма-ляр
та-нок
па-вук
па-пір
фа-кір

О

ко-лос
ко-роп
ко-зак
ко-ник
во-зик
го-ріх
со-кіл
го-пак
го-рох
го-луб
мо-ряк
по-суд

У

чо-вен
зо-шит
шо-фер
бу-кет
ву-лик
гу-сак
гу-сар
му-ляр
бу-ряк
бу-дяк
цу-кор
шу-руп

Е

бе-рет
де-рун
де-рен
ге-лій
те-ніс
те-нор
че-реп
ше-піт

И

ли-мон
ди-ван
жи-раф
си-роп
си-рок
ти-раж
хи-жак
чи-жик

І

ві-ник
лі-так
мі-шок
пі-кап
ві-тер
лі-кар
сі-вач
ці-пок

СКОРОМОВКИ

Серед ночі два кроти
Налякались темноти.
Тож втекли мерщій із двору
У свою глибоку нору.

Має втіху солов'їха:
Солов'ята всі у тата.
Всі співучі, голосисті,
Всі із хистом, всі артисти.

Якось Яків сіяв мак.
Так – сяк. Абияк.
Виріс ярий Яків мак,
Та щось коле, як їжак.

Сім дочок – сіточок
Вишивало сім сорочок.

Зажурився заєць – тато –
Знов пустують зайченята.
- Злий , зухвалий лис близенько,
Зайченята, в дім хутенько!

Вареники уплітати.
Назарка, Назар
Пішов на базар,
Купив порося,
воно вирвалося.

У ставку гусаком стоять
 Гусенята й гуска.
 Гусенята плюскотять,
 Гуска носом плюска.

Хутко мишка утікає,
 В хатку – нірку поспішає.
 Навіть хвостика сховала,
 Аби кішка не піймала.

Зима морозяна надворі,
 Замети білі на землі,
 Зоріють в небі ясні зорі,
 Заснули зайчики малі.
 Обережний хитрий лис
 до нори вечерю ніс.

ЧИСТОМОВКИ

Ер - ер - ер - все ясніє відтепер,
Ар - ар - ар - вже закінчили буквар,
Мо - мо - мо - читанку читаємо,
На - на - на - в нас п'ятірка не одна.
На - на - на - в лісі виросла сосна,
Ка - ка - ка - і висока і струнка,
Ять - ять - ять - шишки з гілок вже висять.
Ать - ать - ать - шишкарі до нас спішать.
Рі - рі - рі - прилетіли сну грі,
Уг - уг - уг - звеселіло все навкруг,
Ра - ра - ра - ми зустріли снігура,
Ки - ки - ки - всі дивились залюбки.
Ик - ик - ик - на стіні висить рушник,

Ні - ні - ні - там узорі чарівні,
Ри -ри - ри - різнобарвні кольори,
Им -им - им - я люблюся ним.
Ба –ба –ба – на березі верба.
Бу –бу –бу – доглядаємо вербу.
Бі –бі –бі - сидить голуб на вербі.
Би –би –би – голуб полетів з верби.
Бу –бу –бу я люблю свою вербу.
Са – са – са –ось летить оса.
Со –со –со – у Соні колесо.
Си –си –си - прилетіли оси.
Су –су –су – ми побачили косу.
Ас –ас –ас –ми пили квас.
Ус -ус –ус – сивий ус.
Аз –аз –аз – тато, натискай на газ.
Оз –оз –оз – щипає носики мороз.
Уз –уз –уз – на городі гарбуз.
За – за – за – иди додому, коза.
Зу –зу –зу – погодуй мою козу.
Зи –зи –зи – ми прийшли до кози.
Зі –зі –зі – приніс їжу я козі.
Ма –ма –ма – ось прийшла до нас зима.
Ва –ва –ва – біла вся і снігова.
Дем –дем –дем – всі на гору ми підем.
Ру –ру –ру – почнемо веселу гру.
Ок –ок –ок – я веселий колобок.
Оки –оки –оки - маю я рум'яні щоки.
Ік –ік –ік – я від баби і від діда втік.
Чу –чу –чу – і від вас я втечу.
Ри –ри –ри – ти, будь ласка, повтори.

Ок –ок –ок – знайшли мишки колосок.
На –на –на – віднесемо до млина.
Но –но –но – змелемо на борошно.
Ки –ки –ки – і спечемо пиріжки.
Ість –ість –ість – хто не робить, той не їсть.
Ова –ова –ова - буде в діда шапка нова.
На –на –на – рибка в мене смачна.
Си –си –си – а ти мені даси ?
Ви –ви –ви – сама собі налови.
Уме –уме –уме - де ж наловив ти її, куме?
Ім - ім –ім – добре, кумо, розповім.
Ечко –ечко –ечко – знесла курочка яєчко.
Ила –ила –ила – мишка його не розбила.
Ідь –ідь –ідь – хто ж розбив його? (Ведмідь)
Ка –ка - ка - в баби й діда є донька.
Жу –жу –жу – я вам казку розкажу.
Ель –ель –ель – зустрілися Лисичка й Журавель.
Илисьь – илисьь –илисьь – вони добре пригостилисьь.
Илисьь – илисьь –илисьь – і назавжди помирилисьь.
Ика –ика –ика – ріпка виросла велика.
Ати –ати –ати – пора нашу ріпку рвати.
Али –али –али – гуртом швидко ріпку рвали.
Или –или –или – потім чесно поділили.
Али –али –али – далі смачно ласували.
Ла –ла –ла – вже кульбаба відцвіла.
Ут –ут –ут – ось розкрився парашут.
Ець –ець –ець – подув сильний вітерець.
Уть –уть –уть – десь у землю упадуть.
Уть –уть –уть – і весною проростуть.
Ли –ли –ли – пісню дружно почали.

Ло –ло –ло - діло в нас на лад пішло.
Ем –ем –ем – радість людям ми несем.
Ли –ли –ли – дуже раді ми були.
Рі –рі –рі – прилетіли снігурі.
Чу –чу –чу — всім спечу по калачу.
Ча –ча –ча — відкуси калача.
Че –че –че — здобні калачі пече.
Чи –чи –чи — дочці печиво спечи.
Ша –ша –ша — Він немає ні гроша.
Шу –шу –шу — Ми нарвали споришу.
Аха-аха-аха — а де ж наша черепаха?
Оня-оня-оня — черепаха наша — соня
Ів-ів-ів — до весняних теплих днів
Оню-оню-оню — не турбуйте нашу соню.
Ям-ям-ям — важко взимку горобцям,
Ти-ти-ти — їм зерняток не знайти.
Аги-ати-ати — треба крихт їм накидати,
Ать-ать-ать — щоб їм під стріхою дрімать.
Ички-ички-ички — тут же скачуть і синички,
Ів-ів-ів — доганяють горобців.
Зи-ди-ди— будуть довго холоди?
Ни-ни-ни — чи діждемося весни?
Сі-сі-сі — годівниці гарні всі.
Ці-ці-ці — вам, синички й горобці,
Їх-їх-їх — прилаштували дітки їх.
Ги-ги-ги — ой, як біло навкруги!
Узі-узі-узі - птахи — наші гарні друзі.
Ді-ді-ді — допоможем їм в біді
Ди-ди-ди — в осінні й зимні холоди.
Ія-ія-ія — а це шо за чудасія?